

Julie Seljeli

Stilisering av utenlandsk aksent

En kritisk diskursanalyse av stilisert utenlandsk aksent som uttrykk for språkholdninger i det norske samfunnet

Masteroppgave i Lektorutdanning i nordisk for trinn 8-13

Veileder: Rikke van Ommeren

Mai 2024

Julie Seljeli

Stilisering av utenlandsk aksent

En kritisk diskursanalyse av stilisert utenlandsk aksent som uttrykk for språkholdninger i det norske samfunnet

Masteroppgave i Lektorutdanning i nordisk for trinn 8-13
Veileder: Rikke van Ommeren
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Stilisering av ulike språklige varieteter har vært og er fortsatt et viktig verktøy for å skape humor og underholdning innenfor mediediskursen. I utformingen av ulike typer karakterer ikler skuespillere seg andres språkdrakt, samtidig som de gjennom andre semiotiske ressurser tillegger dem ulike sett med egenskaper og karakteristikk. Denne oppgaven ser på stilisering av norsk med utenlandsk aksent slik det gjøres i NRK-seriene *Borettslaget* (2002) og *Kongen av Gulset* (2019). Oppgavens problemstilling lyder som følger:

Hvordan stiliseres norsk med utenlandsk aksent i tv-seriene Borettslaget (2002) og Kongen av Gulset (2019), og hvilke konsekvenser kan slike stiliserte fremstillinger ha for samfunnet?

Jeg undersøker i dette hvordan stilisering av språk og andre semiotiske ressurser spiller sammen for å bygge opp karaktertypen «innvandrer som snakker norsk». Oppgaven presenterer en kvalitativ, sosiolingvistisk studie inspirert av kritisk diskursanalyse. Her undersøker jeg seriene som helhet, samtidig som jeg gjør et dypdykk i en utvalgt karakter fra hver av de respektive seriene. Studien er i stor grad tolkningsbasert, samtidig som jeg har basert meg på sentrale teoretiske perspektiver innenfor det sosiolingvistiske fagfeltet. Sentrale begreper er identitet, indeksikalitet, stilisering og «high performance», samt språkholdning og språkideologi.

Jeg fant at stiliseringen av språkbruken norsk med utenlandsk aksent bygger på brudd med morsmålsnormen, noe som kan tolkes som et uttrykk for en språkpurisme og «native-speakerism». Fremstillingene av karakterene som snakker aksentpreget norsk plasseres i kontrast med det tradisjonelle norske, og i relasjon til manglende kompetanse, få interesser og naivitet som nærmest grenser til dumhet.

Når slike stiliserte fremstillinger får plass i større medieproduksjoner som *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*, kan det føre med seg flere konsekvenser. De kan blant annet bidra til en negativ kategorisering av aksentpreget språkbruk og talerne av det, uriktige generaliseringer, andregjøring og (re)produsering av forestillinger og holdninger knyttet til norsk med utenlandsk aksent.

Abstract

Stylization of different linguistic varieties has been and continues to be an important tool for creating humor and entertainment in the media discourse. In the design of different types of characters, actors put on the linguistic dress of others, while adding different sets of properties and characteristics through other semiotic resources. This thesis explores the stylization of Norwegian with a foreign accent, as is done in the NRK series *Borettslaget* (2002) and *Kongen av Gulset* (2019). The thesis question reads as follows:

How is Norwegian with a foreign accent stylized in the tv-series Borettslaget (2002) and Kongen av Gulset (2019), and what consequences can such stylized portrayals have in society?

The thesis investigates how stylization of language and other semiotic resources play together to build the character type "the immigrant who speaks Norwegian". The dissertation presents a qualitative, sociolinguistic study inspired by critical discourse analysis. I examine the series as a whole, while also doing a deep dive into a selected character from each of the respective series. The study is largely interpretation-based, while I also have based myself on central theoretical perspectives within the sociolinguistic field. Central concepts are identity, indexicality, stylization and high performance, as well as language attitudes and language ideology.

I found that the stylization of Norwegian with a foreign accent is based on a breach of the native language norm, which can be interpreted as an expression of language purism and native-speakerism. The portrayals of the characters who speak accented Norwegian are also placed in contrast with the traditional Norwegian culture, and in relation to a lack of competence, few interests and naivety that almost borders on stupidity.

When such stylized representations are placed in larger media productions like *Borettslaget* and *Kongen av Gulset*, it can have several consequences. Among other things, it can contribute to a negative categorization of accented language use and its speakers, incorrect generalizations, othering and (re)production of ideas and attitudes related to Norwegian spoken with a foreign accent.

Forord

Arbeidet med å skrive denne masteroppgaven har vært utrolig interessant og lærerikt. Jeg har fått bruke tv-serier skapt for humor og underholdning i arbeid med å undersøke det jeg finner aller mest interessant på fagfeltet. Resultatet er det jeg mener er en interessant og viktig masteroppgave, som kan sette lys på hvordan vi mennesker både er et produkt innenfor samfunnsdiskursen, samtidig som vi er med på å forme den.

Jeg vil først takke menneskene bak tv-seriene som oppgaven tar utgangspunkt i. Takk til Robert Stoltenberg for å ha skapt kultklassikeren *Borettslaget*, og takk til Jonis Josef som med *Kongen av Gulset* har gitt majoritetsnormmenn som meg selv et unikt innblikk i hvordan det er å vokse opp i Norge med innvandrerbakgrunn. Hadde det ikke vært for dere og seriene deres hadde denne masteroppgaven aldri blitt til.

En stor takk må også rettes til min kjære veileder, Rikke van Ommeren. For å ha trodd på dette prosjektet fra start og ledet meg gjennom arbeidet med trygghet og omsorg.

Jeg må også takke mine studievenninner. For uvurderlig støtte i studielivets opp og nedturen. Dere gjorde studietiden til en fin og minnerik periode i livet.

Til mine romkamerater og venner. Takk for at dere har tatt med den til tider traurige lektorstudenten på andre eventyr. Det har betydd mer enn dere aner.

Den største takken går likevel til min kjære mamma og pappa. For at dere alltid har oppmuntret meg til å gjøre mitt beste, og vist at uansett hvor vanskelig ting kan være, så ordner det seg alltid. Takk for at dere hadde troen når jeg ikke hadde det.

Trondheim, 15. mai 2024.

Julie Seljeli

Innhold

<i>Sammendrag</i>	<i>i</i>
<i>Abstract</i>	<i>iii</i>
<i>Forord</i>	<i>v</i>
<i>Innhold</i>	<i>vii</i>
1. Innledning	1
1.1. Stilisering av norsk med utenlandsk aksent i tv.....	1
1.2. Problemstilling og oppgavens målsetning.....	2
1.3. Oppgavens struktur.....	3
1.4. Tidligere forskning.....	3
2. Teoretiske perspektiver og sentrale begreper	6
2.1. Språk som identitetshandling og det komplekse identitetsbegrepet.....	6
2.2. Språkets indeksikalitet.....	7
2.3. Språkholdninger og språkideologi.....	9
2.4. Å snakke med aksent.....	10
2.5. Stilisering og den språklige opptredenen.....	11
3. Metode	13
3.1. Vitenskapsteoretisk forankring.....	13
3.2. Empiri.....	13
3.3. Kritisk diskursanalyse.....	14
3.4. Framgangsmåte og forskningsprosess.....	15
3.4.1. Forarbeid.....	15
3.4.2. Transkripsjoner.....	16
3.4.3. Analyseprosess.....	17
3.5. Oppgavens overførbarhet.....	17
3.6. Forskningsetiske refleksjoner.....	18
4. Analyse	19
4.1. Stilisering som grep i <i>Borettslaget</i> og <i>Kongen av Gulset</i>	19
4.2. Innvandrefedrene.....	20
4.2.1. Kuram Silmandar.....	20
4.2.1.1. Stilisering av «pakistansk aksent».....	20
4.2.1.2. Andre karaktertrekk.....	22
4.2.2. Fattern.....	25
4.2.2.1. Stilisering av somalisk aksent.....	25
4.2.2.2. Andre karaktertrekk.....	26

4.3.	Oppsummering.....	28
5.	<i>Diskusjon</i>	30
5.1.	Fremstilling av talere med aksentpreget norsk.....	30
5.2.	Stiliseringens konsekvenser.....	31
6.	<i>Avslutning</i>	36
6.1.	Oppsummering og konklusjon.....	36
6.2.	Veien videre.....	37
7.	<i>Litteraturliste</i>	39
8.	<i>Masteroppgavens relevans for lektoryrket</i>	45

1. Innledning

1.1. Stilisering av norsk med utenlandsk aksent i tv

Performance displays and heightens the social semiotic impact of language, and has the potential to shape language forms and lead sociolinguistic changes (Bell & Gibson, 2011, s. 570).

I mye norsk tv-underholdning har etterligning og parodier av språklige praksiser fått en viktig rolle. Dette særlig innenfor humorsjangeren. Komikere og skuespillere ikler seg språklige stiler, som egentlig befinner seg utenfor deres lingvistiske repertoar, med mål om å skildre noen andre. Denne praksisen kalt stilisering dreier seg om å produsere spesielle stiler som verken er en del av ens lingvistiske repertoar eller er konvensjonelt i den aktuelle konteksten (Jaspers & Van Hoof, 2019, s. 110). Dette gjøres som regel også med en viss overdrevenhet og kreativitet. Slik stilisering, både av språk og andre semiotiske ressurser, er et viktig verktøy i konstruksjonen av sosiale kategorier og sosial mening (Eckert, 2004, s. 47).

Som Bell og Gibson berører i sitatet som innleder oppgaven, trekker opptredener innenfor mediediskursen linjer og overskrider grenser mellom fiktive narrativ og levde erfaringer. Bell og Gibson peker på hvordan slike opptredener påvirker og infiltrerer språklige og semiotiske opplevelser, og slik former både samhandling og hverdagsliv (Bell & Gibson, 2011, s. 570). Det som i utgangspunktet har status som underholdning får med det reell makt og påvirkningskraft i utformingen av menneskets forestillingsverden. Karakterer som spiller på latterliggjøring av språk og språklige varieteter eksisterer med det ikke bare innenfor det fiktive universet. De kan løsrives og transporteres til andre, virkelige kontekster.

NRK-serien *Borettslaget* (2002)¹, med komiker Robert Stoltenberg i rollen som samtlige karakterer, gjorde stor suksess på tidlig 2000-tall. Serien følger de mange beboerne i Tertitten Borettslag, fra den smårasistiske tidligere missedronningen Linda Johansen fra Nord Norge, til den småkriminelle, pirattaxi-kjørende finnen Piirka. Dette innebærer at Stoltenberg i rollen som de ulike karakterene ikler seg både parykker, antrekk, sminke, og ulike språklige stiler. Han etterligner ikke bare tradisjonelle norske dialekter, men også annen talemålsvariasjon som for eksempel norsk med utenlandsk aksent. Innlærere av det norske språket vil gjerne snakke norsk på en måte som bærer preg av at det ikke er deres førstespråk. Dette vises gjerne gjennom de lydlige aspektene ved språket, som blant annet rytme og tonehøyde (Kulbrandstad, 2006, s. 278). Det er gjerne dette som omtales som utenlandsk aksent. I *Borettslaget* tematiseres denne måten å snakke norsk på blant annet i den pakistanske karakteren Kuram Silmandar.

¹ Ved henvisning til seriene som helhet vil jeg gjennom oppgaven benytte meg av kursivert tittel. Når det henvises til utvalgte scener i seriene vil jeg i en følgende parentes spesifisere sesong (S), episode (E) og tidspunkt scenen begynner (i minutter og sekunder). Dette for å unngå lange kildehenvisninger i løpende tekst. Fullstendig kildehenvisning er å finne i litteraturlisten.

Tjue år senere er denne måten å skape flerkulturelle karakterer på fortsatt like gjeldende, men ikke nødvendigvis på samme måte. Den nyere NRK-serien *Kongen av Gulset* (2019) skildrer komikeren Jonis Josefs oppvekst i det flerkulturelle miljøet på Gulset i Skien. Også her stiliseres norsk med utenlandsk aksent i utformingen av seriens flerspråklige karakterer. Skuespillere med flerkulturell bakgrunn spiller seriens karakterer med ulik grad av stilisert språkbruk. Karakteren Fattern, som spilles av norske Yousef Wolde-Mariam, er en av karakterene hvor stilisering av aksentpreget norsk blir en viktig del av hans figur.

Stilisering av språk og andre semiotiske ressurser gjøres gjerne med den hensikt å representere utvalgte menneskegrupper og typer. Dette ofte med en viss kreativ frihet og overdrivelse. Slike språklige opptredener er gjerne preget av en viss originalitet samtidig som de er bærere av tradisjon (Bell & Gibson, 2011, s. 559). Selv om det lekes med språk på kreativt og selvstendig vis, tar de gjerne utgangspunkt i et semiotisk bakteppe av eksisterende mening og assosierte former (Bell & Gibson, 2011, s. 559). Mye av humoren baseres altså på virkelige forhold. En kan derfor anta at utformingen av karakterer som Kuram og Fattern til en viss grad er styrt av allerede etablerte forestillinger om «innvandreren som snakker norsk». Med plass i media og underholdning kan disse fremstillingene også bidra til å videreføre disse forestillingene. Scenesatte opptredener spiller altså «[...] a central role in the enregisterment of styles and associated characterological figures in the mediated and digitalized environment of the 21st century» (Bell & Gibson, 2011, s. 561). Med andre ord spiller framstillinger av språklige stiler og assosierte karaktertrekk i media en sentral rolle i registerdanningsprosesser i moderne tid. Det innebærer at språklige stiler blir gravert inn i det offentlige sinn som indeksering av visse karaktertyper og gruppetilhørigheter (Bell & Gibson, 2011, s. 561). Derfor kan man ved å analysere stiliseringen av karakterer som snakker norsk med utenlandsk aksent avdekke språkholdninger og forestillinger som fra før har fotfeste i samfunnsdiskursen. Samtidig kan man sette lys på hvordan medierte fremstillinger er med på å reproducere disse. Denne oppgavens målsetning er å undersøke hvordan norsk med utenlandsk aksent stiliseres i tv, og med det belyse hvilke språkholdninger som kan sies å ligge bak.

1.2. Problemstilling og oppgavens målsetning

Jeg ønsker med denne oppgaven å belyse forestillinger og holdninger som ligger til grunn for stilisering av utenlandsk aksent i norsk tv. I et land som er kjent for å ha høy sosial toleranse for språklig mangfold (Kulbrandstad, 2015, s. 247), er det interessant å undersøke hvorvidt denne toleransen også gjelder norsk snakket med andrespråkspreg. Med samfunnsutviklingen, særlig med tanke på innvandring, har det oppstått nye språklige varieteter som har endret det språklige landskapet i Norge. Sentralt i dette er norsk snakket med utenlandsk aksent. Et interessant perspektiv er hvordan slike språklige varieteter blir fremstilt innenfor mediediskursen og hvilke forestillinger og holdninger disse kan sies å være et uttrykk for. Dette har jeg valgt å undersøke nærmere ved å analysere to tv-serier som begge tematiserer norsk med utenlandsk aksent: *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*. Oppgavens problemstilling lyder derfor som følger:

Hvordan stiliseres norsk med utenlandsk aksent i tv-seriene Borettslaget (2002) og Kongen av Gulset (2019), og hvilke konsekvenser kan slike stiliserte fremstillinger ha for samfunnet?

Med utgangspunkt i den overordnede problemstillingen har jeg formulert tre forskningsspørsmål:

1. Hvilke språktrekk og andre semiotiske ressurser utnyttes i stiliseringen av karakterer som snakker med utenlandsk aksent i tv-seriene *Borettslaget* (2002) og *Kongen av Gulset* (2019)?
2. Hvilke språkholdninger kan knyttes til stiliserte fremstillinger av karakterer som snakker med utenlandsk aksent?
3. Hvilke konsekvenser kan stiliserte fremstillinger av mennesker med utenlandsk aksent ha for samfunnet?

For å besvare disse vil jeg gjennomføre en diskursanalyse med utgangspunkt i seriene som helhet, samtidig som jeg gjør nedslag i to utvalgte karakterer for å konkretisere sentrale funn. Jeg vil, som allerede nevnt, benytte meg av humorserien *Borettslaget* som ble sendt på NRK våren 2002 (iMdb, u.å.), og serien *Kongen av Gulset* som først ble sendt på NRK våren 2019 (iMdb, u.å.). Begge seriene er produsert for NRK og kan kategoriseres som humorserier. Analysen og diskusjonen vil også suppleres med relevante teoretiske perspektiver i beskrivelse og drøfting av stilisering av norsk med utenlandsk aksent.

1.3. Oppgavens struktur

Denne oppgaven vil først redegjøre for tidligere forskning på temaet og hvordan denne oppgaven forholder seg til denne (jf. Kap. 1.4). Dette inkluderer både forskning om aksentpreget norsk og stilisering som grep i tv. Jeg vil deretter introdusere teoretiske perspektiver og begrep som vil bli sentrale i oppgaven (jf. Kap. 2). Her vil jeg gjøre rede for teori knyttet til språkets sosiale mening, aksent og stilisering. I kapittel 3 presenterer jeg oppgavens metode og empiri, samt diskuterer forskningens overførbarhet og sentrale forskningsetiske refleksjoner. I del 4 legger jeg fram en diskursanalyse av de to tv-seriene jeg har analysert, med fokus på språk og andre semiotiske ressurser. I relasjon til mine funn her, vil jeg trekke inn teoretiske perspektiver som jeg vil diskutere funnene mine opp mot (jf. Kap.5). Her vil jeg også diskutere samfunnsmessige konsekvenser av stiliserte fremstillinger innenfor mediediskursen (jf. Kap. 5.2.). Avslutningsvis vil jeg gi en oppsummering og konklusjon av arbeidet før jeg peker ut spørsmål for videre forskning (jf. Kap. 6).

1.4. Tidligere forskning

Det er flere former for forskning som på en eller annen måte angår temaet for denne masteroppgaven. Jeg har derfor valgt å redegjøre for sentrale arbeid og tilnærminger som er knyttet til stilisert språkbruk som verktøy i underholdning, og holdninger til norsk med

andrespråkspreg. Jeg ønsker i dette kapitlet å skissere hva som tidligere har blitt gjort på feltet, samtidig som jeg vil posisjonere denne oppgaven i relasjon til disse.

Lingvistiske stereotyper har, som omtalt i innledinga, lenge vært subjekt for etterligning for underholdende formål. De siste tiårene har det blitt gjennomført flere studier, både i Norge og internasjonalt, av hvordan språk kan fungere som virkemiddel i å skape blant annet humor og underholdning (se f.eks. Melby, 2007; Johnstone, 2011; Stjerneholm & Cornips, 2020; Nikolaisen, 2013; Brynjulfsen, 2023; Jensen, 2023). Dette gjerne med et kritisk blick som også tar konsekvensene av slike fremstillinger i betraktning. Denne måten å bruke språk på har blitt kjent under termen stilisering (jf. Kap. 2.5). Barbara Johnstone undersøker for eksempel i sin studie «Dialect enregisterment in performance», hvordan stilisering av dialekt, i det som kalles «high performance», bidrar til å utvide språkets sosiale mening ved å knytte dem til ulike sosiale identiteter (Johnstone, 2011, s. 657). Studien tok utgangspunkt i to komediesketsjer gjort i et amerikansk radioprogram. Johnstone fant at stiliserte opptredener kan bidra både til å forsterke eksisterende forbindelser mellom språk og identiteter, stille spørsmål ved slike forbindelser, og/eller til og med skape nye (Johnstone, 2011, s. 676). Jonsson, Franzén, og Milanis (2020) studie av hvordan Rinkeby-svensk har blitt stilisert i media, er et annet eksempel. De undersøkte hva som skjer når taleren av det de kaller «den truende Rinkeby-svensken» blir mål for vitsing og latterliggjøring i medierte tekster (Jonsson et al., 2020). De konkluderte med at disse medierte stiliseringene lar utøverne diskutere rasemessig og sosial ulikhet på en måte som den dominerende majoriteten ikke tillater (Jonsson et al., 2020, s. 14).

I en norsk språksammenheng har flere studier undersøkt hvordan bruk av dialekter i tv og film kan tolkes som uttrykk for språkholdninger. Melby (2007) undersøkte hvordan språkholdninger reflekteres gjennom dialektbruk i serien *Team Antonsen*. Hun fant at det uttrykkes et skjevt maktforhold mellom standardtalemål og dialektbruk, og at det ikke nødvendigvis var viktig hvilken dialekt, så lenge den skilte seg fra standarden (Melby, 2007). Dette kunne igjen tolkes som et uttrykk for et hierarki som rangerer ulike dialekter etter deres prestisje i samfunnet. Brynjulfsen (2023) så i sin masteroppgave på hvordan talemålsvariasjon kan tolkes som uttrykk for språkholdninger i dubbede tv-program hos NRK og Disney. Her undersøkte Brynjulfsen hvordan et utvalg tv-programmer dubbles til norsk med fokus på hvilke dialekter som benyttes i ulike karakter typer. Hun fant blant annet at enkelte dialektgrupper ofte blir stereotypisk fremstilt (Brynjulfsen, 2023, s. 109). For eksempel ble rurale østlendinger fremstilt som blant annet barnslige, trege og naive (Brynjulfsen, 2023, s. 109). Dette tolket Brynjulfsen som et uttrykk for holdninger til gruppene med de respektive dialektene. En lignende analyse ble gjennomført av Nikolaisen (2013). Hun undersøkte forholdet mellom språk og personlighetstrekk i tre ulike serier for barn og unge, dette også hovedsakelig med fokus på dialektale trekk. Også hun fant at bokmålsnært standardtalemål fremstilles som det normale og umarkerte, og derfor tillegges mest verdi (Nikolaisen, 2013, s. 57).

Lignende studier har også blitt gjennomført med fokus på former for norsk som andrespråk. Jensen (2023) gjennomførte i sin masteroppgave en analyse av stilisert multietnolektisk stil i serien *Førstegangstjenesten*. I tillegg til språk, så Jensen på andre

semiotiske ressurser med mål om å avdekke hvilke overordnede forestillinger om multietnolektisk stil som blir reproduisert i serien (Jensen, 2023). Han fant at stilisering kan bidra til økt refleksivitet om multietnolektisk stil og videre bidra til å naturalisere den (Jensen, 2023, s. 54), altså gjøre det til noe naturlig og vanlig.

Andre studier har rettet fokuset mot språkholdninger knyttet til norsk snakket med ulike former for andrespråkspreg. Ims gjennomførte i 2013 en analyse av hvordan nordmenn med innvandrerbakgrunn fremstilles, ideologiseres og differensieres i mediene. Hun fant at det er etablert flere betegnelser som ofte representerer stereotypiske kategoriseringer og forestillinger om språkbruk. Ims kunne konkludere med at media bidrar til registerdanningsprosesser hvor språkbruk får ulike verdier og videre knyttes til overordnede språkideologier (Ims, 2013, s. 33). Andre forskningsarbeid har tatt for seg forholdet mellom innvandreres språk og norske dialekter. Disse har blant annet funnet at innvandreres tilegnelse av lokale dialekter bidrar til å vekke positive holdninger i majoritetssamfunnet (se f.eks. Røyneland & Lanza, 2020; Røyneland & Jensen, 2020).

Det har også blitt gjennomført flere arbeider som undersøker toleransen av og holdninger til norsk snakket med utenlandsk aksent (se f.eks. Carlsen, 2006; Kulbrandstad, 2007; Johnsen, 2015). Carlsen (2006) undersøkte lekfolks og fagfolks toleranse for aksentpreget norsk. Hun fant at lekfolk med høyere utdanning i stor grad vektlegger formell korrekthet mens fagfolk, altså lærere i norsk som andrespråk, legger like stor vekt på funksjonalitet som de gjør formell korrekthet (Carlsen, 2006, s. 309-310). Det vil si at lærerne var minst like opptatt av evnen til å kommunisere mening. Her kunne hun også peke på at dersom aksentpreget norsk skal måles opp mot korrekthet, blir språkbruken vurdert annerledes enn for eksempel dialekter. Også Kulbrandstad (2007) så på toleranse og akseptabilitet til aksentpreget norsk, men her blant lærerstudenter. Han fant at de fleste var positive til norsk med aksent som del av språkmangfoldet i Norge, men var skeptisk til at det skulle få stor plass i skolen og i mediene (Kulbrandstad, 2007, s. 122). Dette kunne også tolkes som uttrykk for holdninger til aksentpreget norsk og talerne av det. Johnsen (2015) undersøkte ungdommers forståelse og holdninger tilknyttet norsk med utenlandsk aksent. Hun fant at ungdommene jevnt over hadde relativ god forståelse for aksentpreget norsk, og at flere kommenterte både estetikk og lingvistisk kvalitet, men rapporterte ikke nødvendigvis negative holdninger selv (Johnsen, 2015, s. 120). Her problematiserte hun også egen metode hvor hun spurte informanter om deres holdninger, og hvordan det ikke alltid gir et resultat man kan stole på.

Med ulike metoder og tilnærminger er det altså gjennomført flere studier i tilknytning til stilisert språkbruk i media og språkholdninger knyttet til norsk med andrespråkspreg. Jeg ønsker med denne masteroppgaven å knytte disse to dimensjonene sammen i en analyse av hvordan norsk med utenlandsk aksent stiliseres i norsk tv, med blick for hvilke holdninger det kan sies å være et uttrykk for.

2. Teoretiske perspektiver og sentrale begreper

I denne delen av oppgaven gjør jeg rede for begreper og teoretiske perspektiver som vil bli sentrale i både analyse- og diskusjonsdel. Jeg vil i dette kapitlet introdusere begrepene og de teoretiske perspektivene på et grunnleggende nivå, før de vil bli videre utdypet når de tas i bruk i analysekapitlet. Jeg vil begynne med de grunnleggende perspektivene omkring *identitet* og språk som *identitetshandling*. Deretter ønsker jeg også å forklare *indeksikalisering* som sentralt begrep, før jeg utdypet begrepene *språkholdninger* og *språkideologier*. Disse danner det teoretiske bakteppet for denne oppgaven. Videre ønsker jeg å utdype hvordan jeg forstår begrepet *aksent* og hvordan jeg vil forholde meg til det i denne oppgaven. Til slutt vil jeg forklare begrepet *stilisering*, hvor også begrepet «*high performance*» vil gjøre seg gjeldende. Sammen vil dette danne det teoretiske grunnlaget som denne oppgaven tar utgangspunkt i.

2.1. Språk som identitetshandling og det komplekse identitetsbegrepet

Språk betraktes blant språkforskere som et sentralt identitetsskapende verktøy. Språkforskerne Robert Le Page og Andr e Tabouret-Keller (1985) omtalte språk som «Acts of Identity», eller *identitetshandlinger* (Le Page & Tabouret-Keller, 1985). De ser altså «[...] linguistic behavior as a series of acts of identity in which people reveal both their personal identity and their search for social roles» (Le page & Tabouret-Keller, 1985, s. 14). Språklig adferd er med andre ord å betrakte som en handling i identitetskonstruksjon, både i tildeling av personlig identitet og i tilknytning til ulike sosiale grupper. Le Page og Tabouret-Keller peker på hvordan hver forekomst av kommunikasjon bærer med seg en viss symbolsk og sosial mening. I samfunnet man er en del av, vil ulike grammatikker, uttale og leksikalske uttrykk bære med seg ulik verdi. Le Page og Tabouret-Keller formulerer det som følger:

In language [...] we are offered, by the society we enter, and we offer to others, a very overt symbolization of ourselves and our universe, not only in the various grammars and lexicons and prosodies we can create for various domains of that universe, but also through the social marking which each occasion of use carries (Le page & Tabouret-Keller, 1985, s. 248).

Valgene man tar i utformingen av egen språkbruk er altså å forstå som identitetshandlinger hvor man selv er en aktiv bidragsyter i å skape og forme sin egen identitet. Dette bygger i stor grad på *indeksikalitet* som mekanisme, hvor språkbruk peker i retning av sosiale grupperinger. Deckert og Vickers forklarer: «The notion of indexicality is crucial to an understanding of the relationship between language and ideology on the one hand and language and identity on the other» (Deckert & Vickers, 2011, s. 119). Indeksikalitet er derfor essensielt i forståelsen av sammenhengen mellom språk og identitet. Menneskets språkbruk er derfor i stor grad preget av hvilke grupperinger man ønsker å assosiere seg med og ikke. Indeksikalitetsbegrepet vil utdypes i kapittel 2.2..

Ideen om språk som identitetshandling er sterkt tilknyttet til det som kalles en konstruktivistisk identitetsforståelse. Identitet er et komplekst begrep som kan forstås på flere m ter. Det er gjerne to hovedretninger som trekkes fram i forståelsen av identitetsbegrepet:

essensialisme og konstruktivisme. En essensialistisk identitetsoppfatning innebærer tanken om at identitet er en naturlig gitt størrelse, som noe enhetlig, permanent og uforanderlig (Mæhlum, 2008, s. 109). Denne forståelsen tar utgangspunkt i identitet som noe biologisk bestemt (Bucholtz & Hall, 2004, s. 374). Identitet er altså, ifølge et essensialistisk perspektiv, et sett medfødte kjerneegenskaper, som ikke lar seg forandre av ytre påvirkningskrefter (Mæhlum, 2008, s. 109). Bucholtz og Hall formulerer det som følger: «Essentialism takes as its starting point that these groupings are inevitable and natural, and that they are separated from one another by sharp boundaries» (Bucholtz & Hall, 2004, s. 374). Det er altså tydelige grenser mellom det som omtales som naturlige og uunngåelige identitetskategorier og grupperinger.

I kontrast til dette står den andre hovedretningen, kalt en konstruktivistisk identitetsoppfatning. Denne retningen baserer seg på en forståelse av identitet som noe foranderlig og sammensatt. Mæhlum definerer identitet fra et konstruktivistisk perspektiv som «[...] noe som konstrueres og konstitueres underveis, avhengig av ytre forhold, og den er følgelig foranderlig» (Mæhlum, 2008, s. 109). Identitet er ut fra denne oppfatningen noe man aktivt bidrar til å skape selv. Det er ikke bare noe man er, det er noe man gjør (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 39-40). Bucholtz og Hall utdyper: «[...] identity inheres in actions, not in people. As the product of situated social action, identities may shift and recombine to meet new circumstances» (Bucholtz & Hall, 2004, s. 376). Identiteter kan altså endres i møte med nye situasjoner og kontekster. En måte å gjøre dette på er å endre på egen språkbruk. Vi bruker ulike stiler for å presentere eller iscenesette oss selv (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 39). Det er nettopp dette som blir sentralt i forståelsen av identitetsskaping gjennom stilisering. Derfor er det den konstruktivistiske oppfatningen som vil ligge til grunn for denne oppgavens forståelse av identitetsbegrepet.

2.2. Språkets indeksikalitet

Språk bærer med seg en viss sosial betydning. Innenfor et språksamfunn kan vi mennesker kontinuerlig velge mellom mange ulike *språklige variabler*. Dette er språktrekk som varierer, men som ikke innehar en betydningsskillende funksjon (Hårstad et al., 2021, s. 37). Hvilken variabel en velger å bruke kan fortelle noe om hvor man kommer fra, både sosialt og geografisk, samt si noe om hvilke grupper man ønsker å identifisere seg med og ikke. Bruk av ulike lingvistiske former kan kalle frem og/eller konstruere sosial mening, noe som innebærer både registre, holdninger og sosial identitet (Johnstone et al., 2006, s. 81). Språkets evne til å formidle slik sosial mening omtales som språkets *indeksikalitet* (Hårstad et al., 2021, s. 38). Hvordan man velger å snakke på vil altså, enten man vil det eller ikke, peke i retning av bestemte folkegrupper. Eckert (2008) argumenterer for at betydningen til språklige variabler utgjør et felt av mulig sosial mening, og at denne meningen lar seg påvirke av enhver situert bruk. Eckert forklarer:

[...] the meanings of variables are not precise or fixed but rather constitute a field of potential meanings – an indexical field, or constellation of ideologically related meanings, any one of which

can be activated in the situated use of the variable. The field is fluid, and each new activation has the potential to change the field by building on ideological connections (Eckert, 2008, s. 454).

Ifølge Eckert innehar språklige variabler en rekke potensielle betydninger som blir aktiverte gjennom måten de brukes på. Dette *indeksikalske feltet* som Eckert kaller det, er flytende og dynamisk. Det lar seg endre. Det gjør at enhver bruk av en variabel har potensialet til å endre dets sosiale mening og ideologiske forankring. Folk flest har visse assosiasjoner til ulike språk og språkvarieteter. Disse kan være basert på egne eller andres erfaringer, men ofte kommer de fra allerede etablerte og stereotypiske forestillinger om menneskene rundt oss (Hårstad et al., 2021, s. 38). Hårstad et al. forklarer det som følger: «Et gitt språk eller en gitt dialekt vil i kraft av disse assosiasjonene utløse visse forventninger – eller kanskje rettere sagt fordommer – om hvilke egenskaper taleren har» (Hårstad et al., 2021, s. 38). Språk og språktrekk vil altså utløse ulike antakelser og forestillinger om taleren. Det er nettopp dette som faller under begrepet indeksikalisering. Ulike språktrekk indekserer visse egenskaper og karaktertrekk, og hvordan de brukes kan bidra til å forandre dets sosiale mening på det indeksikalske feltet (Eckert, 2008, s. 454).

En videreføring av indeksikalisering, er når man går fra å anta at utvalgte språktrekk har en viss årsakssammenheng med visse folkegrupper, til å tro og mene at de har en direkte kopling. Dette kalles *ikonisering*. «En gitt måte å bruke språk på blir kjent som noens måte å bruke språk på» (Hårstad et al., 2021, s. 39). Det skjer en endring fra at et språktrekk assosieres med og peker i retning av en folkegruppe og bestemte identitetskategorier, til at det settes likhetstegn mellom dem. Dette begrepsparet er viktig i forståelsen av den sosiale meningen norsk med utenlandsk aksent får når det stiliseres i tv og underholdning.

Når slike indeksikalske og ikoniske relasjoner om språk gjenkjennes og får fotfeste i befolkningen kalles det *registerdanning*. Dette dreier seg likevel ikke bare om språk. Termer som for eksempel «kebabnorsk» innebærer også en rekke forestillinger som ikke nødvendigvis bare dreier seg om språk. Ims (2013) utdyper:

Slike språklige etiketter er stereotypiske karakteristikk som inngår i sosiale prosesser der ulike talestiler ikke bare gjenkjennes, men også får verdier, bruksnormer og merkelapper knytta til seg. Hvilke verdier og normer ulike register tillegges av medlemmene i et språksamfunn, er avgjørende for hvilken status disse registra har i et samfunn (Ims, 2013, s. 45).

Registerdanning er altså en prosess der måter å snakke på tilskrives bestemte verdier og merkelapper som blir avgjørende for deres status i det gjeldende språksamfunnet. Hvordan språk omtales og presenteres i det offentlige er gjerne med å påvirke disse registrene. Media som aktør kan derfor bygge opp under bestemte forestillinger og slik også forsterke dem (Ims, 2013, s. 45). Derfor er det interessant å undersøke medieproduksjoner og deres framstillinger av språk.

2.3. Språkholdninger og språkideologi

Ulike måter å snakke et språk på vekker ulike tanker og forestillinger. Hvilke vurderinger man gjør av ulike språklige varieteter, vil ofte være basert på *språkholdninger*. Kort forklart handler språkholdninger om hvilke oppfatninger vi har om språk (Hårstad et al., 2021, s. 44). Kulbrandstad (2015) definerer språkholdninger som følgende: «Språkholdninger er innstillinger eller tilbøyeligheter som ligger til grunn for mer eller mindre fordelaktige eller ufordelaktige vurderinger av språk, språkvarieteter, måter som språk og språkvarieteter blir brukt på, eller andre forhold som har med språk å gjøre» (Kulbrandstad, 2015, s. 249). Det dreier seg altså om hvordan man forholder seg til ulike måter å snakke på. Det argumenteres likevel for at språkholdninger egentlig ikke dreier seg så mye om selve språket, men snarere om menneskene som prater dem. «Det er snarere holdninger knyttet til det eller dem språkbruken settes i forbindelse med – altså det som språkbruken indekserer» (Hårstad et al., 2021, s. 44). Ulike språklige varieteter peker i retning av ulike grupper, og det er i relasjon til disse gruppene at språkholdninger oppstår.

Mange språkholdninger har sin opprinnelse fra det som kan kalles for *språkideologier*. Mens språkholdninger hevder seg på et lavere, personlig nivå, er språkideologier en del av noe større, da gjerne på samfunnsnivå. Hårstad et al. forklarer sammenhengen mellom språkholdning og språkideologi som følger: «Mens språkholdninger gjør seg gjeldende i interaksjon mellom mennesker på mikronivået, er språkideologier mer overordnede forestillinger om språk og forholdet mellom språk og sosiale eller kulturelle forhold» (Hårstad et al., 2021, s. 45). Et eksempel på en slik ideologi er *purisme*. Purisme handler om at man «[...] anser noen former for språkbruk som grunnleggende sett bedre, renere og mer ekte enn andre» (Hårstad et al., 2021, s. 45). Det innebærer at utvalgte elementer ved et språk forstås som formålstjenlige og «rene», mens andre ses på som uønskede og «urene» (Mæhlum, 2011, s. 3). I nyere tid har termer som «gebrokkent» og «knoting» vært brukt om innvandrere som snakker norsk. Dette kan sies å være et uttrykk for en puristisk tankegang som setter ikke-morsmålsbrukere² av norsk i et dårlig lys (Mæhlum, 2011, s. 11). En annen språkideologi som uttrykker noe av det samme, er den såkalte «native-speakerism». Dette er en ideologi som bygger på en tankegang om at morsmålsbrukere av et språk danner idealet for språkbruk (Halliday, 2006, s. 385). Det innebærer at andres språkbruk vil måles opp med og vurderes ut fra dette idealet. «Native-speakerism» har vært særlig knyttet til utdanning, der læreren representerte en vestlig kultur og fungerte som ideal i språklæring (Halliday, 2006, s. 385). Pennycook (1994) peker også på sentrale aspekter ved ideen om idealet knyttet til «the native speaker» eller morsmålsbrukeren av et språk:

These concepts tend to imply that a language is inherited [...], that there is a close correspondence between holding citizenship of a country and being the native speaker of one

² Gjennom denne oppgaven benytter jeg meg av begrepet *morsmål* framfor *førstespråk*. Begge begrepspar er en betegnelse på det første språket man lærer seg (Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 370), og derfor gjerne språket en taler mestrer best. Det er også dette jeg legger i begrepet. Ettersom språkideologien «native-speakerism» forholder seg til betegnelsen «the native speaker», som oversettes til morsmål/morsmålsbruker (se f.eks. Pennycook, 1994; Halliday, 2006), er det denne termen jeg har valgt å benytte i denne oppgaven.

mother tongue, that the inheriting of this language automatically confers a high level of proficiency in all domains of the language, and that there is a rigid and clear distinction between being a native speaker and not being so (Pennycook, 1994, s. 176).

Ideologien antyder at språk er nedarvet, og at det er en sterk sammenheng mellom å ha statsborgerskap i et land og det å være morsmålsbruker av et språk. I tillegg blir det antydnet at det å være morsmålsbruker automatisk tilsvarer gode ferdigheter i alle av dette språkets domener. Det betyr også at menneskene som ikke er morsmålsbrukere av et språk tilsvarer det motsatte. Språket til morsmålsbrukeren blir sett på som det korrekte, og avvik fra dette anses som feil. Konsekvensen av dette er blant annet *andregjøring* av ikke-morsmålsbrukere av et språk (Halliday, 2006, s.385). Andregjøring innebærer at det skapes et skille mellom dem som er innenfor og dem som er utenfor (Wilmot et al., 2024, s. 66). Dette kan videre føre til marginalisering og ekskludering i samfunnet. Uansett hvor godt man lærer seg språket, vil man sammenlignet med morsmålsbrukere, aldri ha lært seg det godt nok. «Native-speakerism» som språkideologi gjør seg gjeldende i forbindelse med språk snakket med andrespråkspreg, og er derfor sentral i forståelsen av holdninger knyttet til aksentpreget norsk.

2.4. Å snakke med aksent

Denne oppgaven undersøker hvordan norsk med utenlandsk aksent stiliseres i norske tv-serier. Med dette som fokuspunkt er det ikke bare hensiktsmessig, men også nødvendig å utdype hva som ligger i termen *aksent*. Aksent kan løst defineres som spesifikke måter å snakke på (Lippi-Green, 2012, s. 44). Da særlig med tanke på uttale. Å snakke med aksent kobles gjerne til innlærere som snakker et språk på en måte som gir uttrykk for at det ikke er deres førstespråk.

Ved tilegnelse av et nytt språk er målet som regel å kunne forstå og gjøre seg forstått, men for mange er det også et poeng å komme så nært målspråket som mulig. Av ulike årsaker, er ikke dette mulig for alle språkbrukere: «Uansett står det fast at mange som mer eller mindre iherdig forsøker å lære seg målspråket, alltid vil snakke det på en måte som bærer preg av at de ikke har det som førstespråk» (Kulbrandstad, 2006, s. 278). De vil snakke med det som kalles aksent.

Aksent dreier seg altså om språklige trekk som indikerer at språket som snakkes er et andrespråk. Dette innebærer da særlig trekk som rytme, melodi, stemmekvalitet, tonehøyde og taletempo, så vel som enkeltlyder (Kulbrandstad, 2006, s. 278). Det omfatter alle lagene av fonetisk og prosodisk presisjon som er nødvendig for å formidle mening (Moyer, 2013, s. 2). I tillegg til uttale, vil også andre brudd med morsmålsnormen kunne falle inn under termen aksent. Dette inkluderer blant annet morfologi og syntaks. Aksent kan i tillegg bære med seg en viss symbolsk verdi. Dermed kan andre, med utgangspunkt i aksent, tillegge taleren egenskaper som status, troverdighet og pålitelighet (Moyer, 2013, s. 19) (se f.eks. Ims, 2014; Kulbrandstad, 2007; Johnsen, 2015).

Selv om det råder en myte om at det eksisterer et ikke-aksentpreget språk, er ikke det tilfellet (Moyer, 2013, s. 20). Alle har en aksent. Også morsmålsbrukere snakker sitt eget førstespråk med en aksent. Det vil si de uttrykker en viss sosial eller geografisk tilhørighet gjennom måten de snakker språket på. Innenfor engelsk språkforskning snakker en gjerne om

mange ulike engelske aksenter, i det som på engelsk kalles «accents». Flere land har engelsk som offisielt språk, og «accent» blir gjerne termen som brukes om ulike lands engelsk. For eksempel australsk eller amerikansk aksent. Her snakker man altså om ulike engelske «accents» selv om engelsk er førstespråket. Begrepet «accent» og begrepet aksent, slik det brukes i en norsk sammenheng, dreier seg derfor om to forskjellige ting. Det er forståelsen av den norske termen «aksent» som er relevant i denne oppgaven. I arbeidet med aksent, skiller man som regel mellom det som kalles *utenlandsk* og *innenlandsk* aksent³ (Kulbrandstad, 2006, s. 278). Denne benevnelsen kan være problematisk ettersom det bygger opp motsetningen mellom innland og utland (Kulbrandstad, 2006, s. 278). Det kan også ses i sammenheng med språkideologien «native-speakerism» ettersom aksent per definisjon er et brudd på innfødtnormen.

2.5. Stilisering og den språklige opptredenen

Gjennom livet vil språkbrukere tilegne seg, identifisere og utnytte forskjellige måter å snakke og skrive på, i det som gjerne omtales som *stiler* (Jaspers & Van Hoof, 2019, s. 109). Dette kan blant annet være dialekter, etnolekter og sosiolekter, eller at man snakker med andrespråkspreg som i for eksempel aksent. Sistnevnte «stil» er ikke nødvendigvis verken bevisst eller ønskelig, men det er likevel en måte å snakke et språk på. Man kan også snakke med en stil som egentlig ikke er en del av sitt språklige repertoar, i det som kalles *stilisering*: «[...] speakers can also `stylise`, i.e. suddenly, momentarily, and in an exaggerated manner produce particular styles that lie beyond their regular linguistic repertoires, or beyond what is conventional in the situation at hand [...]» (Jaspers & Van Hoof, 2019, s. 110). Stilisering innebærer med andre ord at talere plutselig og på en overdreven måte tar i bruk stiler som ligger utenom deres lingvistiske repertoar. Coupland (2010) peker på flere kjennetegn og kriterier for stilisering av språk og identiteter. Stiliserte uttalelser prosjekterer karakteristikk og identiteter som utledes fra kjente identitets-repertoarer, selv om de ikke alltid representeres i sin fullstendige helhet (Coupland, 2010, s. 154). Det spilles som regel på eksisterende stereotyper når det gjelder både språk og semiotiske ressurser. Selv om det er stilisering av språk som er denne oppgavens hovedinteresse, er det likevel verdt å peke på at også andre ressurser spiller inn i stiliseringen av identiteter og folkegrupper.

Språk er en del av et bredere semiotisk system, som sammen bygger opp et helhetsinntrykk. Eckert forklarer det slik: «Language is part of a broader semiotic system that includes such things as clothing, territory, musical taste, activities, and stances». (Eckert, 2004, s. 47). Når en språklig varietet ofte opptrer sammen med utvalgte semiotiske ressurser, vil det kunne bidra til å skape et likhetstegn mellom dem. Språk spiller altså sammen med andre semiotiske ressurser i utformingen av ulike identiteter. Det er altså ikke bare språkbruk som kan bli gjenstand for stilisering. Eckert utdyper: «In fact, style – in dress, in demeanor, in activity

³ For enkelhets skyld, og for å tydeliggjøre at det er utenlandsk aksent denne oppgaven dreier seg om, er det begrepene *utenlandsk aksent* og *aksentpreget norsk* jeg vil benytte i denne oppgaven. Jeg legger meg her på linje med Johnsen (2015), som benytter det samme begrepsapparatet omkring aksent. Det er likevel viktig å være bevisst på at termen «utenlandsk aksent» kan være problematisk.

choice as well as in language – is central to the construction of social categories and meaning» (Eckert, 2004, s. 47). Stilisering er altså sentralt i konstruksjonen av sosial mening og sosiale kategorier. Coupland poengterer også at stilisering er en bevisst og målrettet handling (Coupland, 2010, s. 154). De stiliserte valgene som tas er for å skape et uttrykk som kan tolkes i en ønsket retning. Stilisering kan derfor fortelle noe om både hvordan den som stiliserer tolker verden og hvordan de posisjonerer seg i den. Jaspers og Van Hoof forklarer det som følger: «[...] so-called `stylisations` have been investigated to reveal how stylisers interpret the on-going situation, and how they position themselves in the situation and in the social world behind it» (Jaspers & Van Hoof, 2019, s. 110). Språk er ikke bare språk. Hvilke stiler man velger, og hvordan man fremstiller dem, kan fortelle noe om hvilken verdi de har og får. Stilisering kan derfor også sies å være et uttrykk for maktstrukturer i samfunnet, noe som gjør det til et interessant tema innenfor sosiolingvistisk forskning.

Menneskers design av egen språkbruk er påvirket av en viss bevissthet og kontroll. Dette omtales gjerne som en språklig opptreden: «[...] once we recognise speakers agentive role in constructing meanings in how they contextualize variation, and when we also recognize that speaking involves a degree of metalinguistic awareness [...], it seems right to talk of speakers *performing* speech» (Coupland, 2010, s. 146). Den språklige opptreden forsøker å bygge identiteter, med bevissthet om hvordan det konstruerte bildet sannsynligvis vil bli oppfattet (Coupland, 2010, s. 146). Dette, som omtales som «*high performance*», er som regel planlagt på forhånd, de er ofte offentlige hendelser og en del av sosial kollektivitet (Coupland, 2010, s. 147). Dette er tilfellet for denne oppgavens forskningsobjekt, som er tv-serier som aktualiserer andrespråkspreget norsk, nærmere bestemt norsk med aksent. Selv om det i utgangspunktet er snakk om konstruerte karakterer for tv og underholdning, betyr det ikke nødvendigvis at det kun er her de gjør seg gjeldende: «High performances and the identities they create are not only for the moment. They are detachable or transportable» (Coupland, 2010, s. 155). Ifølge Coupland (2010) er altså ikke opptredenene og identitetene de skaper bare for øyeblikket, de kan løsrides og transporteres til andre, nye kontekster. Også Bell og Gibson (2011) peker på påvirkningskraften til «high performance»: «The influence of performance infiltrates everyday linguistic and semiotic experience, expressing and shaping the quality of our daily life and interaction» (Bell & Gibson, 2011, s. 570). Opptredenene får med det en reell påvirkningskraft i det virkelige liv. Slik får den i utgangspunktet fiktive og kreative opptredenene brått en større og viktigere betydning også i samfunnet. Jeg ønsker derfor å drøfte funnene mine i denne oppgaven i større sammenheng og diskutere samfunnsmessige konsekvenser av stilisering innenfor «high performance».

3. Metode

I denne oppgaven gjør jeg en kvalitativ studie av aksentpreget norsk i to utvalgte tv-serier. Metoden er inspirert av kritisk diskursanalyse og er i stor grad basert på fortolkende analyse. I det følgende kapitlet vil jeg redegjøre for valg knyttet til utvalg og tilrettelegging av empiri og analysemetode, samtidig som jeg kort vil omtale forskningsetiske refleksjoner og funnernes overførbarhet.

3.1. Vitenskapsteoretisk forankring

Denne studien er forankret i det som kalles sosiokulturell lingvistikk. I motsetning til formelle tilnærminger som undersøker strukturelle aspekter ved språket, undersøker sosiokulturell lingvistikk språk som sosialt fenomen. Sosiokulturelle retninger nærmer seg språket med en tanke om at det er et produkt skapt av mennesket (Hårstad et al., 2017, s. 94). Menneskets språkbruk bærer med seg en sosial mening som blir viktig innenfor blant annet identitetsskaping (jf. Kap. 2.1.). Hårstad et al. forklarer det slik: «Språklige enheter som bærer visse verdier eller sosiale betydninger, blir med andre ord benyttet aktivt til å skape sosiale identiteter og skillelinjer, som igjen bidrar til å fylle de språklige enhetene med mening» (Hårstad et al., 2021, s. 34-35). Slik kan språk brukes til å innta ulike sosiale posisjoner i samfunnet. Forskning på menneskets språkbruk som bærer av sosial mening forutsetter at man arbeider fortolkende. Dette er fordi man ønsker å belyse den dypere betydningen av språkbruk og hvordan det er knyttet til en større sosial sammenheng.

Studier innenfor sosiokulturell lingvistikk baserer seg ofte på det en kan kalle for et utvidet språkbegrep (Hårstad et al., 2021, s. 35). Det innebærer at man også forholder seg til symbolsystemer og uttrykksformer som gjerne står utenfor det som vanligvis legges i det tradisjonelle språkbegrepet (Hårstad et al., 2021, s. 27). Slik kan alle meningsbærende enheter i språklige uttrykk bli gjenstand for nærmere undersøkelse. Det er dette språksynet og den sosiokulturelle lingvistikken som danner det vitenskapsteoretiske grunnlaget for denne oppgaven.

3.2. Empiri

Media har en unik posisjon til å påvirke samfunnsdiskursen, og med det en stor makt. Jeg bestemte meg derfor tidlig for at jeg ville bruke noe fra norsk populærkultur som materiale i min masteroppgave. Etter å ha besluttet at jeg ønsket å ta utgangspunkt i norske tv-serier, bestemte jeg meg raskt for at jeg ville bruke *Borettslaget* (2002). Med komiker Robert Stoltenberg i spissen har serien fra tidlig 2000-tall blitt en kultklassiker. I en tid der lineær-tv fortsatt var en viktig kilde til underholdning, fikk serien høye seertall og ble vidt anerkjent landet over. Mye på grunn av *Borettslaget* er Stoltenberg i dag kjent som en pioner innenfor norsk underholdning. For å sørge for at oppgaven holdt seg relativt oppdatert ønsket jeg også å undersøke en nyere tv-serie, hvor jeg landet på *Kongen av Gulset* (2019). Denne serien er også interessant å inkludere i en slik studie ettersom den kan bidra med flere viktige perspektiver. Blant annet får man som seer et innblikk i hvordan det er å vokse opp i Norge

som barn av innvandrere slik det er fortalt fra et innenfraperspektiv. Serien er en skildring av komiker Jonis Josefs oppvekst i det multikulturelle miljøet på Gulset i Skien. Det er, i motsetning til *Borettslaget*, et produkt skapt i et samfunn der «woke» og kulturell bevissthet er et faktum. Begrepet «woke» handler om årvåkenhet og bevissthet omkring samfunnsmessig urettferdighet, da spesielt rettet mot rasisme (Merriam-Webster, u.å.). Dette og andre lignende perspektiver har preget mye av det norske mediebildet de siste årene. Både *Kongen av Gulset* og *Borettslaget* er serier som tematiserer aksentpreget norsk gjennom stilisering av språket. Å undersøke disse seriene kan dermed tilby en inngang til å belyse fremstillingen av mennesker som snakker aksentpreget norsk, i tillegg til hvordan dette potensielt har endret seg over nærmere tjue år.

Jeg tar utgangspunkt i seriene som helhet, samtidig som jeg har valgt ut enkelte scener og karakterer som jeg fokuserer spesielt på for å konkretisere og eksemplifisere funnene mine. Dette er gjort gjennom transkripsjon av enkeltscener, i tillegg til IPA-transkripsjon av utvalgte sekvenser fra disse scenene. Scenene jeg har transkribert er valgt fordi jeg mener de skildrer karakterene som er valgt ut og språket deres på en måte som fanger opp mangfoldet i dem. Dette både med tanke på hvilke språktrekk det spilles på i stiliseringen av aksent og i hvor stor grad deres personlighet kommer til uttrykk. Her har jeg valgt å fokusere på Kuram Silmandar, den pakistanske familiefaren i *Borettslaget*, og Fattern, som forestiller Jonis Josefs somaliske far i *Kongen av Gulset*. Karakterene har flere fellestrekk som typer, bare framstilt med noen år imellom. De er også produsert av personer med ulikt opphav, som står ulikt posisjonert til denne typen i det norske samfunnet.

Det er viktig å påpeke at det er produksjonens og kanskje spesielt Stoltenbergs og Josefs grep som former karakterene. Verken Kuram eller Fattern er virkelige personer, de er basert på Josefs og Stoltenbergs erfaringer med og forestillinger om innvandrerforeldre. Når jeg skriver om disse karakterene, er det om dem som fiktive karakterer, som i neste omgang kan drøftes som grep som synliggjør bestemte forestillinger, stereotyper og holdninger. Ettersom *Kongen av Gulset* er basert på Jonis Josef og hans oppvekst som sønn av innvandrere, vil man her også kunne sammenligne fremstillingen av innvandrerfedrene fra Josefs innenfraperspektiv og Stoltenbergs utenfraperspektiv som etnisk norsk.

3.3. Kritisk diskursanalyse

Denne masteroppgaven ser etter å undersøke stilisering av norsk med utenlandsk aksent slik det fremstilles innenfor tv-diskursen. Enkelt forklart dreier diskurser seg om faktiske tilfeller av kommunikasjon som sammen med andre semiotiske ressurser bidrar til å skape mening (Johnstone, 2018, s. 2). I sin videste form kan diskurser forstås som: «historically embedded, relatively enduring and systematic ways of signifying events, practices, and relations through semiotic resources» (Heller et al., 2018, s. 105). De bidrar til å bestemme hva som blir sett på som gitte sannheter i ulike situasjoner, samtidig som de spiller en sentral rolle i konstruksjonen av identiteter (Heller et al., 2018, s. 105). Johnstone (2018) påpeker at: «Discourses are ideas as well as ways of talking that influence and are influenced by the ideas» (Johnstone, 2018, s. 3). Diskurs er altså både måter å snakke på og om noe på, samtidig som det er felles

handlingsmønstre og strukturer i samfunnet. Som mennesker er man altså både påvirket av diskursen man befinner seg innenfor, samtidig som man også er med på å påvirke den.

Diskursanalyse kan sies å være studiet av språk og språkets effekt (Johnstone, 2018, s. 1-2). Ved å kalle det nettopp «diskursanalyse» og ikke bare «språkanalyse» tydeliggjør man at det ikke dreier seg om språket som system. Diskurs dreier seg i stedet om generaliseringer rundt språk og språkbrukere basert på diskursen de er en del av, samt resultatet av dem i utvikling og tolkning av nye diskurser (Johnstone, 2018, s. 2). Å undersøke slike diskurser kan derfor fortelle oss noe om verden vi lever i. Johnstone formulerer det som følger: «The consensus among discourse analysts is that discourse is both shaped by and helps to shape the human lifeworld, or the world as we experience it» (Johnstone, 2018, s. 35). Med andre ord er diskurser både en refleksjon av menneskets livsverden, samtidig som de er med på å forme den.

Jeg vil med denne oppgaven sette lys på hvordan maktrelasjoner i samfunnet påvirker våre holdninger og forestillinger om mennesker som snakker norsk med aksent. Derfor ønsket jeg å tilnærme meg materialet mitt med inspirasjon fra det som kalles *kritisk* diskursanalyse. Med kritisk menes det at man stiller spørsmål ved maktfordeling og urettferdighet i samfunnet (Heller et al., 2018, s. 2). I dette tilfellet betyr det at jeg vil se på funnene mine med et kritisk blick og problematisere dem. Her vil jeg også stille spørsmål ved valg som er tatt, og drøfte mulige konsekvenser av dem. Selv om jeg stiller kritiske spørsmål, er ikke denne oppgavens formål å kritisere verken seriene jeg har valgt eller produksjonen bak dem. Jeg er i stedet interessert i å avdekke maktrelasjoner i samfunnsdiskursen som vi alle, bevisst eller ubevisst, er en del av og spiller en rolle i.

3.4. Framgangsmåte og forskningsprosess

Etter valg av empiri og metode, følger en videre prosess med kategorisering og systematisering av materialet. I det følgende ønsker jeg å forklare forskningsprosessen fra innsamling og bearbeiding av data til selve analyseprosessen.

3.4.1. Forarbeid

Det første steget i forskningsprosessen var å få en grundig oversikt over både *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*. Dette innebar at jeg så seriene som helhet fra start til slutt, med alle deres episoder og sesonger. Underveis noterte jeg meg serienes handling, utsagn til karakterer med aksentpreget norsk, samt utsagn om dem. Disse notatene ble nedskrevet digitalt og organisert etter episode og sesong i det som ble et generelt og overordnet observasjonsnotat til hver av seriene (se figur 1.). Jeg så også på utseende, klesvalg, holdninger og interesser hos karakterer med aksent, som også ble skrevet inn i samme notat. Her merket jeg meg også ut enkelte karakterer som ville være relevante for en mer dyptgående analyse. Med utgangspunkt i disse observasjonene gjennomførte jeg en grundig analyse av to karakterer som jeg bet meg merke i. Mange av de generelle funnene i den innledende observasjonen, ble her konkretisert i Kuram og Fattern (se figur 2.). Sammen ga dette et godt utgangspunkt for videre utvalg av scener for vanlig transkripsjon og IPA-transkribering.

Episode	Handling	Relevans for analyse
Episode 10 (30. min)	<ul style="list-style-type: none"> - Kuram er fortvilet, han har hørt om Alis blomsterbutikk, og nå er bryllupsplanene offisielt spolert, Ali og søsteren Fatima kan ikke gifte seg likevel. Han kaster brudekjolen i kontaineren utenfor borettslaget. Han vil heller ikke være med på innspilling lenger. Han «har ikke liv å vise» (05.36), så derfor er det ikke vits å være med lenger. - Ali har mye å gjøre på blomsterbutikken, og har derfor lite tid til å tenke på konflikten med faren. Her har han mange celebre kunder, derav mange kvinner fra vestkanten. «Orker ikke snakke om fattern, da blir jeg litt sånn deprimert» (10.00). - Narvestad finner brudekjolen som Kuram har kvittet seg med, og blir irritert på mangelen av kildesortering. «Om du ikke kan lese, så ser du forskjell på turkis og blå» (24.40). - Narvestad skal levere tilbake den kastede brudekjolen og blir møtt i døren av fru Silmandar som sier «Hvordan kan jeg hjelpe deg med» (26.36), noe Narvestad kommenterer og retter på. - Fru Silmandar gråter når hun ser kjolen. Hun og datteren gir Narvestad raita og chutney. «Er det kanarifugler eller» (28.00). «Skulle hatt flere av de der. Det hadde vært hyggeligere her med flere sånne naturlig solarium-brune» (29.09). 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuram føler mangel på retning i livet når Fatimas bryllup med broren ikke blir noe av. - Ali og faren Kuram har ikke kontakt etter at Ali fant ut at faren ville han skulle gifte seg med søsteren. Tradisjon veier tyngre enn familiære relasjoner? - Narvestads kommentarer om familien Silmandars manglende leseferdigheter. Fordommer/stereotypier? - Narvestad kommenterer på Saimas språkbruk. Bryter med morsmålsnormen for norsk språkbruk? - Narvestads uttalelser om familien Silmandars kultur og matretter.

Figur 1: utklipp fra observasjonsnotater Borettslaget.

Utseende	<ul style="list-style-type: none"> - Mørk i huden, mørkt hår og øyne. - Bruker hodeplagget sixpence, rutet skjorte, en dypt utringet hvit t-skjorte, og et skjørt (?) som kan se ut som et tradisjonelt somalisk plagg med spennende farger og mønstre.
Hjemmemiljø	<ul style="list-style-type: none"> - Skinnsøfa, møbler i mørkt tre, mønstrede tekstiler, blant annet puter med leopardmønster, utstoppet rev. Mange grønne planter. - Bor sammen med kone og fem barn på Gulset, i serien omtalt som «Norges Aleppo». - Kona er hjemmeværende. Mens Fattern snakker norsk med aksent, snakker moren mest somalisk, selv om det kommer frem at hun også kan snakke norsk. - Kone er ikledd hijab og lang kjole.

Figur 2: utklipp fra analyse av karakteren Fattern i Kongen av Gulset.

3.4.2. Transkripsjoner

For en mer detaljert analyse av de språklige aspektene ved karakterene i seriene, valgte jeg ut noen scener som jeg så hensiktsmessige å transkribere for en mer dyptgående semiotisk analyse med vekt på språk. Transkriberingen gjorde jeg ved å ta lydlig opptak av de utvalgte scenene, før jeg sendte dem gjennom det automatiske transkriberingsprogrammet til NTNU. Ved hjelp av NTNU Tale til tekst, som er en transkriberingstjeneste som benytter seg av kunstig intelligens, kunne jeg raskt få talen omgjort til tekst. Det var likevel ikke alle detaljer som ble fanget opp, samtidig som noen ord ble misforstått. For å kvalitetssikre transkripsjonene gjennomgikk jeg også selv alle nedskrivninger med lydopptakene på øret. Her la jeg samtidig til viktig kontekstuell informasjon, mens jeg forsøkte å merke meg sekvenser som ville være relevante for en mer presis IPA-transkripsjon. Transkriberingen av dialog er altså gjort ved bruk av normalortografiske tegn. I gjengivelse av denne dialogen i analyse og diskusjon der den språklige formen ikke er i særlig fokus, vil altså eksemplene stå i normalortografi.

Ettersom et viktig aspekt ved aksent er fonetiske og fonologiske samt prosodiske forhold, har jeg sett det som nødvendig å inkludere IPA-transkripsjon av noen utvalgte sekvenser. Dette er en transkripsjon som skrives med tegn fra det internasjonale fonetiske alfabet, som er tegn som representerer lydene i et språk. Dette både for at jeg selv kan danne

meg et bilde av hva som foregår i diskursen rent språklig, men også for å fange opp disse slik at jeg kan benytte dem som eksempler i videre analyse. Sekvensene er valgt med ønske om å skildre mangfoldet i språket og fange opp flest mulig typiske lydige trekk som er realisert i en stilisert utenlandsk aksent. Det er her snakk om en strategisk transkripsjon, der jeg til enhver tid har reflektert og vurdert hva som trengs av informasjon fra transkripsjonene i analysen. Denne IPA-transkripsjonen er gjort manuelt, slik jeg har tolket og forstått lydene i ytringene.

3.4.3. Analyseprosess

Etter tilrettelegging av materialet, med både notater og transkripsjon, begynte jeg med selve analyseprosessen. Ettersom oppgaven gjør nedslag i to av serienes karakterer, Kuram og Fattern, ble den overordnede inndelingen basert på disse to (jf. Kap. 4.2.1. og 4.2.2.). Dette også fordi de representerer to ulike språklige bakgrunner. Med en oppgave som hovedsakelig dreier seg om norsk snakket med aksent, ble språk en sentral kategori. I analyse av språket var det enkelte trekk som pekte seg ut som sentrale i utformingen av en stilisert utenlandsk aksent. Det ble tidlig klart at det i stor grad var bruddene med korrekthet som dannet den stiliserte aksenten. Derfor analyserte jeg transkripsjonene med blick på hvordan uttale og grammatikk brøt med normer i det norske språket. Det er derfor det som kan tolkes som brudd, eller avvik fra morsmålsnormen som har dannet grunnlaget for de språklige kategoriseringene i den følgende analysen (jf. Kap. 4.2.1.1. og 4.2.2.1.). Jeg erfarte at blant annet uttale, grammatikk og språklige uttrykk ble viktige i utformingen av det som blir forstått som utenlandsk aksent.

Et annet aspekt som var relevant å se nærmere på i analysen, var hvordan karakterene så ut og hvilke personlighetstrekk og egenskaper de ble tillagt. Dette har jeg kategorisert som andre karaktertrekk (jf. Kap. 4.2.1.2. og 4.2.2.2.). I denne prosessen brukte jeg mine tidligere notater med fokus på aspekter som kunne fortelle noe om hvordan karakterene er som personer (se figur 1. og 2.). Her har jeg både sett på hva karakterene sier og gjør, samt hva andre sier om dem. Hvilke valg som er tatt i utformingen av deres utseende og hjem viste seg også å være interessant. Denne kategorien omfavner altså flere aspekter som spiller sammen i utformingen av karaktertypen som snakker norsk med utenlandsk aksent.

3.5. Oppgavens overførbarhet

Hvorvidt det er mulig å generalisere ut fra kvalitativ forskning er det ulike meninger om. De som aksepterer generalisering fra kvalitative studier, er stort sett enige om at det da må være til stede en viss likhet mellom det som er forsket på, og det en overfører resultatene til (Nadim, 2015, s. 136). Den interne validiteten i den originale studien vektlegges også sterkt. Det innebærer at forskningen i den aktuelle studien er gjennomført på en forsvarlig og grundig måte, slik at beskrivelsene er «tykke» nok til at leseren kan trekke egne slutninger (Nadim, 2015, s. 136). Det vil si at redegjørelsene er grundig forklart, slik at det er mulig for leseren å gjøre seg opp en egen mening. Det handler altså om studiens kvalitet. Som underlagt den sosiokulturelle lingvistikken er oppgaven i stor grad fortolkende.

Formålet med denne oppgaven er å belyse hvordan fremstillinger av språklige varieteter i film og tv er med på å reprodusere holdninger og forestillinger mennesker har til

språk. Mer spesifikt ønsket jeg å vise hvordan aksentpreget norsk fremstilles, og hvordan det både er et produkt innenfor tv-diskursen, samtidig som det er med på å forme synet på utenlandsk aksent innenfor samfunnsdiskursen. Funnene mine i denne studien kan si noe om hvordan holdninger til språk konstrueres og reproduseres i samfunnet på et mer allment nivå. De kan også vise hvilken rolle språk spiller i identitetskonstruksjon, både i fiksjonsuniverset som tv-seriene her representerer, men også i samfunnet generelt. Akkurat dette kan trolig overføres til andre kontekster innenfor sosiolingvistisk forskning hvor medieproduksjon og språkholdninger er tema. Likevel kan det ikke nødvendigvis overføres direkte, og man bør stille seg kritisk til å overføre andres resultater til egne prosjekter. Dette gjelder kanskje særlig innenfor kvalitativ og tolkningsbasert forskning.

3.6. Forskningsetiske refleksjoner

Empirien som danner grunnlaget for denne studien, er som allerede omtalt to tv-serier som er produsert og publisert av NRK. NRK er den største allmennkringkasteren i Norge og innholdet skal være offentlig og tilgjengelig for landets borgere. Derfor er det ikke nødvendig å etterspørre samtykke, verken fra NRK som organisasjon eller produksjonen bak seriene.

Selv om *Kongen av Gulset* er løst basert på Jonis Josefs egen oppvekst, er serien i utgangspunktet tilsynelatende fiktiv. Det innebærer at menneskene jeg omtaler og kritiserer, nærmere bestemt Kuram Silmandar og Fattern, ikke er virkelige. Sentrale skikkelser i produksjonen, som Jonis Josef og Robert Stoltenberg, vil bli nevnt i sammenheng med grep de gjør i utformingen av karakterer. De er også offentlige personer som har stilt seg bak et produkt og har med det blitt serienes ansikt utad. Derfor mener jeg det også er berettiget å stille spørsmål ved deres rolle i fremstillingen av aksent. Det er likevel ikke verken Josef eller Stoltenberg som skal kritiseres, også de er påvirket av maktstrukturer i samfunnet. Men jeg tar for meg deres produksjoner og grep som representanter for et større fenomen, og kritiserer det de gjør i deres stilisering av utenlandsk aksent. Stoltenberg og Josef er ikke de eneste som har gjort lignende stiliseringer, men det er disse jeg har valgt å basere min analyse på. Det er likevel viktig å ikke undergrave den makten de personlig har forvaltet i kraft av oppmerksomheten deres produksjoner og grep har fått. Uansett om de er bevisst denne makten eller ikke, mener jeg like fullt det er viktig å belyse og problematisere maktposisjonen de har og konsekvensen av den, også i et samfunnsperspektiv.

4. Analyse

Denne delen av oppgaven vil presentere funnene jeg har gjort i arbeidet med å analysere seriene *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*. Fokuset har, som allerede omtalt, vært på stiliseringen av norsk med utenlandsk aksent som del av utformingen av utvalgte karakterer. Jeg vil her både se på selve stiliseringen av norsk med utenlandsk aksent, samt andre semiotiske ressurser som utseende, holdninger og praksiser. Sammen danner dette et bilde av karaktertypen «innvandreren som snakker norsk».

Jeg innleder kapitlet med en analyse der jeg presenterer stilisering som overordnet grep i begge seriene, før jeg sentrerer meg rundt to utvalgte karakterer for å konkretisere funnene mine. Denne deskriptive analysen vil representere grunnpilaren i besvarelsen av oppgavens første forskningsspørsmål: Hvilke språktrekk og andre semiotiske ressurser utnyttes i stiliseringen av karakterer som snakker med utenlandsk aksent i tv-seriene *Borettslaget* (2002) og *Kongen av Gulset* (2019)?

4.1. Stilisering som grep i *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*

I begge seriene som danner materialet for denne analysen, er stilisering et sentralt virkemiddel i utformingen av deres karakterer. Komiker Robert Stoltenberg spiller samtlige av beboerne i Tertitten Borettslag i serien *Borettslaget* (2002). Dette inkluderer blant annet den noe fordomsfulle tidligere Miss Vesterålen, Linda Johansen, den teatralske homofile Yngve Freiholt, den finske småkriminelle Piirka, og den pakistanske familiefaren Kuram Silmandar. I arbeidet med å forme disse karakterene er stilisering et viktig verktøy. I tillegg til å kle seg i parykker, sminke og antrekk som passer den enkelte karakter, ikler også Stoltenberg seg ulike språklige varieteter, som for noen av karakterene blir deres viktigste kjennemerke. Han må her basere seg på det han allerede vet om karakterene og gruppene de representerer, og der han ikke vet, må han basere seg på antakelser og forventninger. Som tv-produksjon laget for underholdning, strekker Stoltenberg grensene for språk og språklig kreativitet i utformingen av sine mange karakterer.

I *Kongen av Gulset* (2019) skisserer komiker og norsk-somalieren Jonis Josef sin oppvekst på Gulset i Skien. Også her er stilisering et viktig redskap i utformingen av det multikulturelle miljøet på Gulset. Jonis Josef er forteller, mens skuespillere spiller Josef selv som ung, de daværende vennene hans og familien hans. Mange av skuespillerne har flerkulturell bakgrunn og snakker norsk, eller norsk med en tilgjort utenlandsk aksent. Her er altså stilisert aksent et viktig grep, særlig i utformingen av de somaliske foreldrene. Ettersom serien handler om hans oppvekst, samt at Josef selv er av somalisk opprinnelse, er det rimelig å anta at mye av denne stiliseringen er basert på faktiske erfaringer, i det minste kan de bli oppfattet som det. I arbeidet med stilisering er utøveren ofte både innovativ og original, samtidig som de er bærere av en tradisjon (Bell & Gibson, 2011, s. 559). Det innebærer at selv om produksjonen hvor stiliseringen tar plass i og for seg er original, kan grepene som gjøres her sies å være basert på et semiotisk bakteppe av allerede etablerte meninger og assosiasjoner (Bell & Gibson, 2011, s. 559).

4.2. Innvandrerfedrene

Jeg har valgt å gjøre nedslag i to av karakterene i seriene som begge spiller rollen som fedre med innvandrerbakgrunn. Opprinnelig fra Pakistan, men bosatt i Tertitten borettslag på østkanten av Oslo, er Kuram den ene karakteren jeg ønsker å gå dypere inn i. Karakteren spilles av den norske komikeren Robert Stoltenberg, som spiller flere av karakterene i serien. Jeg vil i analysen trekke frem sentrale aspekter ved språket i det som inngår i stiliseringen av norsk med «pakistansk» aksent. Ettersom «pakistansk» ikke er et eget språk, bygger trolig stiliseringen av Kurams aksent på urdu eller panjabi. Urdu er det offisielle språket i Pakistan, mens panjabi som er språket i Pakistan med flest talere (FN-sambandet, 2022). Eventuelt er ikke stiliseringen basert på noen av dem, men snarere det som utenforstående kan tolke som en «pakistansk» aksent. Jeg vil også diskutere andre semiotiske ressurser som utseende, holdninger og praksiser. Seriens utforming, med dets mange karakterer i en slags dokumentarformat, gjør at man som seer også får innsyn i hvordan de andre karakterene i serien oppfatter Kuram. Dette er også med på å bygge opp hans karakter, noe som gjør at det er relevant å trekke inn i det som ellers er en analyse av språk og andre karaktertrekk.

I motsetning til Kuram, som er en rent fiktiv karakter, er karakteren Fattern løst basert på Jonis Josefs faktiske far. Han blir likevel aldri referert til som noe annet enn Fattern, noe som sørger for å bevare hans privatliv, samtidig som man som seer oppfatter han som fiktiv. Karakteren spilles av Yosef Wolde-Mariam, som selv er norsk, men har foreldre fra Etiopia og Eritrea. Wolde-Mariam må derfor i rollen som Fattern også stilisere en utenlandsk aksent, nærmere bestemt en somalisk aksent. Denne aksenten er antakeligvis basert på somali og/eller arabisk, som begge er offisielle språk i Somalia (FN-sambandet, 2021). Ettersom dette er en serie som er løst basert på Josefs liv, er det rimelig å anta at språkbruken som skisseres til en viss grad også er basert på språket til faren hans. I den følgende delen vil jeg først se på de språklige aspektene som sammen utgjør stiliseringen av norsk med aksent, før jeg ser nærmere på andre semiotiske ressurser som spiller inn i utformingen av karakterene.

I de neste delkapitlene vil jeg ta for meg disse fedrene hver for seg, og presentere funn knyttet til måten stilisering inngår i utformingen av dem. Først vil jeg vise hvordan utenlandsk aksent stiliseres i Kuram før jeg ser nærmere på andre karakteristikk og egenskaper han tillegges. Deretter vil den samme strukturen gjentas i analyse av Fattern.

4.2.1. Kuram Silmandar

4.2.1.1. *Stilisering av «pakistansk aksent»*

Et sentralt trekk ved aksent er uttale og intonasjon (Kulbrandstad, 2006, s. 278). Hvordan de ulike lydene i språket uttales og hvor trykket i setningene plasseres, kan både bryte og stå i stil med språket til morsmålsbrukere. Det er gjerne når det brytes med det vi i denne sammenhengen kan kalle morsmålsstandarden, at det bygges opp en språkbruk som kan karakteriseres som aksent. Ved flere anledninger gjennom serien *Borettslaget*, kan man legge merke til avvik fra den norske morsmålsnormen når det kommer til Kurams uttale. Han sier for eksempel:

/jæi pru:ʊer ɔ pru:ʊer fin:e man:fɔrk fɔr hɯ/⁴
<jeg prøver og prøver å finne mannfolk for hu> (S1. E5. 16:51).

Her ser man at Kuram uttaler den norske /ø/ som /u/. Norsk er relativt sett et vokalrikt språk, noe som kan være vanskelig for innlærere av språket å tilpasse seg. I tillegg til vokalene /i/, /e/, /a/, /o/ og /u/ som er vanlig i de fleste språk, har norsk en rekke andre vokaler. Blant annet det nokså uvanlige fenomenet fremre rundede vokaler, /y, ø, ɥ/ (Knudsen & Husby, 2020, s. 50). For eksempel innlærere som ikke skiller mellom rundede og urundede fremre vokaler i sine morsmål, vil kunne få sammenfall mellom enkelte vokaler i norsk (Knudsen & Husby, 2020, s. 50). Robert Stoltenberg spiller trolig på denne typiske «feilen» hos innlærere, og kan med det også tenkes å overføre den samme «feilen» til andre språklige trekk som vanligvis står upåvirket. Slik er det nok stereotypien om brudd med korrekthetsnormen som danner grunnlaget for Stoltenbergs stiliserte aksent, snarere enn en etterligning av aksenten pakistanske innvandrere faktisk har.

I tillegg til uttale, er grammatikk et sentralt aspekt ved det som allment er kjent som aksent. I *Borettslaget* finner vi flere eksempler på at Kurams grammatikk avviker fra morsmålsstandard, for eksempel i bruken av preposisjoner⁵:

- a. Jeg kan ikke putte *på* fryseren igjen vet du (S1. E5. 08:24).
- b. Det var veldig bra at jeg fikk lov til å komme hit *på* dag (S1. E5. 16:08).
- c. Derfor jeg kommer *på* deg (S1. E5. 15:51).

Disse eksemplene skildrer hvordan Kuram til stadighet bruker preposisjonen «på» der andre preposisjoner ville passet bedre og bli oppfattet som mer «korrekte». Morsmålsbrukere har gjerne det som kalles en *internalisert grammatikk* som forteller en hvilke grammatiske former i morsmålet som er riktige i ulike kontekster. Denne grammatikken bygger videre på en forestilling om at alle mennesker har en medfødt språkevne, men at den med tiden utvikles til å bli en språkspesifikk internalisert grammatikk (Åfarli, 2015 s. 63-64). Denne indre grammatikken bestemmer hvilken bøyning ordene skal få og hvilken rekkefølge de bør stå i setningen⁶. Andrespråksbrukere av norsk har gjerne et annet språks internaliserte grammatikk, noe som vil påvirke ordstilling og bøyningsmønstre i målspråket. Hva som blir påvirket er gjerne bestemt ut fra hvilket morsmål man har. Dette gjør at aspekter som for eksempel preposisjoner, kan bryte med den norske korrekthetsnormen, nettopp fordi det bryter med den internaliserte grammatikken til morsmålsbrukere. Kuram sier for eksempel (a.) etter han har tatt opp Grandiosa til datteren. I møte med imamen i den lokale moskeen sier han også

⁴ Transkripsjonen som er plassert innenfor skråstrekene (/) er skrevet fonetisk, altså i lydskrift. Innenfor vinkelparentesene (<>) står den samme transkripsjonen bare i normalortografi.

⁵ Det er ikke gitt at preposisjonsbruk er en del av grammatikken. Jeg har likevel valgt å anføre det som et trekk ved grammatikkens stilisering.

⁶ Det er ikke alltid det er en internalisert grammatikk som forteller oss hvilken preposisjon som er riktig. Til en viss grad må det læres/pugges som en side ved preposisjonen som leksem.

(b.) og (c.) Her mente han nok å takke for at han fikk komme *til* imamen *i* dag. Selv om dette er trekk som ikke er uvanlige i aksentpreget norsk, er nok fremstillingen av Kuram til en viss grad preget av at han er et produkt laget for underholdning, hvor overdrivelser og kreativ frihet også spiller inn.

I tillegg til uttale og rent grammatiske aspekter ved språket, er det også interessant å se på hva som blir sagt. Både Kuram og sønnen Ali kommer flere ganger med det som kan kalles typiske norske ordtak eller uttrykk. Disse leveres likevel ikke alltid i deres tradisjonelle form. Eksempelvis: «den som venter, venter ikke for noe, eller hva det heter» (S1. E5. 08:20). Her forsøker Kuram seg på ordtaket «den som venter på noe godt, venter ikke forgjeves», men mangler selve poenget med uttrykket. Det samme skjer når Kuram ønsker å ta et gruppebilde av familien. Der normen er å si «appelsin» for å lokke fram et smil, bommer Kuram på et litt vesentlig punkt: «nå skal vi ta ny bilde. Og så sier vi... hva er det dem sier... pære eller... hva er det de sier, den frukten» (S2. E6. 18:00). Også sønnen Ali tar i bruk slike uttrykk. Han sier for eksempel følgende når kjæresten hans entrer rommet: «Du prater om sola, så kommer a» (S1. E8. 08.10). Det egentlige uttrykket lyder som følger: «Når man snakker om sola, så skinner den». Selv om uttrykkene ikke alltid stemmer overens med det som egentlig er riktig, så skjønner man hva de refererer til. Denne typen uttrykk kalles ofte idiomatiske uttrykk og er «uttrykk som er særegne i et land og en kultur, har som regel en overført betydning som skapes av helheten av de ordene som danner uttrykket» (Gundersen & Jørgensen, 2012, s. 20). Ettersom mange slike faste uttrykk er forankret i lokal eller nasjonal kultur kan de derfor være utfordrende å lære seg for innlærere av norsk (Gundersen & Jørgensen, 2012, s. 20). Måten disse brukes i Kuram og sønnen gir på en måte uttrykk for god kjennskap til det norske språket med dets finurligheter. Men det faktum at han ikke gjengir dem i deres opprinnelige og originale form, indekserer likevel en form for manglende norskkunnskap og dermed også ikke-norskhet. Det er trolig også bruddene med de kulturelle forventningene som uttrykkene bærer med seg som skaper mye av komikken.

4.2.1.2. *Andre karaktertrekk*

I tillegg til den konstruerte aksenten til Kuram, bygges det opp en identitet basert på blant annet utseende, klesvalg, interesser og handlinger. I rollen som Kuram Silmandar er Stoltenberg sminket brun i huden, har på seg brune linser og har mørkt hår med gråskjær. Det er altså klare innslag av det som i dag refereres til som «black-face». Det vil si at Stoltenberg, som etnisk hvit mann, er sminket mørkere i huden for å forestille en mørkhudet karakter. Denne praksisen har blitt problematisert, noe jeg vil vende tilbake til senere i oppgaven (jf. Kap. 5.2.).

Kuram er som regel ikledd beige chinos, lys skjorte med vest over, samt briller med lys innfatning. Han bor i en leilighet i et borettslag med sin kone Saima, og de to voksne barna Fatima og Ali. I hvert sceneskifte over til Kuram, spilles det av instrumental musikk med komplisert rytme og ornamenterte melodier. Den jevne seer vil trolig oppleve dette lydbildet som mer eller mindre «eksotisk», og dermed også som noe ikke-norsk. Musikken signaliserer umiddelbart at man nå skal til en annen del av verden. Dette understrekes også av

stilelementer i hjemmet til familien Silmandar. Det er livlige farger, perlegardiner og bilder av pakistanske mennesker rundt om i leiligheten. En del av møblene er også tildekket av duker. En kan få øye på mønstre av ulik art samt fargede skinnmøbler. Fargen rød og grønn sammen med ubehandlet treverk går igjen, både på vegger, kjøkkeninnredning og møbler. Det er vanskelig å si noe kvalifisert om hvorvidt serien spiller på kjente stereotyper om pakistanske familier i valget av alle disse ulike elementene. Det er imidlertid ingen tvil om at sammensetninga av elementer bidrar til å framstille dem som annerledes og «eksotisk». Dette fordi fremstillingen står i kontrast til det «typisk norske» også når det gjelder estetikken for innredning. Estetiske vurderinger varierer mellom kulturer og er som regel organisert rundt lokale prinsipper omkring verdi (Irvine, 2001, s. 22-23). Norsk, og skandinavisk design ellers, er og har vært betraktet som minimalistisk og stilrent. Tregulv og lyse, duse farger på veggene er noe av det som anses som typisk i et gjennomsnittlig norsk middelklasse-hjem (Marschhäuser, 2020). Innredningen av familien Silmandars leilighet står dermed i kontrast med denne stilen, og indekserer med det en viss annerledeshet og manglende norskhet.

Kuram og familien er muslimer, noe som antakeligvis skal danne mye av grunnlaget for deres tanker og forestillinger om verden. Noe av det viktigste for Kuram er å få giftet bort datteren til en passende ektemake, noe som han går langt for å få til. I dette arbeidet er han opptatt av at disse mennene også er av pakistansk opprinnelse, og er blant dem interessert i deres yrke og formue. Kuram stiller blant annet opp på en noe mindre vellykket singelfest i borettslaget på Fatimas vegne. Han møter også opp på stevnemøter, der han holder øye med paret fra vinduet utenfor restauranten. I denne prosessen med å finne en mann til datteren er Kuram nesten mer involvert enn Fatima selv. Til tross for at han er opptatt av at denne mannen skal være av pakistansk opphav, endrer han likevel raskt mening da Narvestad redder datteren ut av en røyklagt leilighet etter en kjelebrann. Han sier da blant annet:

Dem norske mannfolka er bedre enn dem pakistanske, for dem pakistanske skal bare ha sånn og sånn dame, ikke sant. Kona skal lage mat hele tida, og koke te hele dan. Jeg veit det sjøl, for jeg er sånn, jeg og vet du (S1. E11. 20:54).

Her framstilles Kuram som bevisst på seg selv og sine holdninger til ekteskap og kjønnsroller. Selv om han i stor grad er opptatt av å følge pakistanske normer og tradisjoner, kan det se ut til at også han har blitt påvirket av å bo i Norge. Det faktum at datterens ekteskap og kjærlighetsliv blir en så stor interesse hos Kuram, maler et bilde av han som svært familieorientert, samtidig som hans maktposisjon i familien blir tydeliggjort. Med dette kommuniserer Stoltenberg ganske så effektivt flere av de stereotypene om pakistanske familiefedre som tradisjonsbundet og familieorientert. Utsagnet ovenfor kan sammen med andre semiotiske ressurser oppfattes som en gjenspeiling av innvandreres familieforhold, selv om det ikke nødvendigvis er nøyaktig.

I karakterens utsagn og handlinger, kommer det også fram hvilke holdninger Kuram har til seksualitet, legning og kjønnsroller. Kurams datter Fatima ender opp med å gifte seg med den homofile, men pakistanske Rashid for å oppfylle farens ønske om giftemål. Da Rashid og Fatima avslører at forholdet deres har vært en løgn, og at Rashid egentlig er homofil, virker det

som at Kuram tar det relativt bra. Han sier likevel at han alltid har visst det var noe «rart» med han:

Noen ganger når jeg går, er det som han har sett på rumpa mi. Sett på! Ikke sitti på rumpa. Jeg er glad i kvinnfolk. (S2. E8. 19:05).

Her kjenner Kuram et behov for å tydeliggjøre at han selv ikke har vært involvert i Rashids «homofile aktiviteter» og med det vise avstand til han og hans legning. Selv om det ikke ytres eksplisitt, kan man tolke det som at han har negative holdninger til homofili. I spørsmålet om kjønnsroller har Kuram også tydelige oppfatninger om hva som er kvinners og hva som er menns rolle i samfunnet. Han mener kvinner bør være hjemme, lage mat, ta vare på barna og gjøre husarbeid. Dette synet lå nok til grunn for Kurams kritikk av datteren, som hadde et sårt ønske om å reise bort for å drive med dans. Han tar også avstand til sønnen Ali når det kommer fram at han arbeider i blomsterbutikk. Sammen med hans religiøse bakgrunn, bidrar dette til at Kuram tegnes som både gammeldags og fordomsfull, også i møte med egne barn.

Ved flere anledninger i *Borettslaget*, og da hovedsakelig gjennom egne handlinger, kan Kuram sies å bli fremstilt som naiv og uvitende. På en båttur med en mulig svigerfamilie, ikler Kuram datteren en redningsvest for at hun skal opptre tykkere for å virke mer tiltrekkende. Han lar seg også lure av dårlige unnskyldninger og blir pratet vekk fra å gi bøter i sin jobb som billettkontrollør. Når han skal vise en potensiell svigerfamilie de viktigste severdighetene i byen, er Rimi og Manglerudsenteret blant de utvalgte stedene. Dette kan sies å skildre en mangel på kulturell kapital og kunnskap innenfor norsk kultur. Gjennom måten han opptrer på, samt hans ideer og handlinger, får en som ser et bilde av Kuram som naiv, utdannet og uvitende. Selv om det ikke nødvendigvis er formålet, skapes det et bilde av en godtroende fyr med naivitet som grenser til dumhet.

Dokumentar-formatet som *Borettslaget* er spilt inn i gir seeren et unikt innsyn i andre karakterers oppfatning og syn på Kuram. Driftsleder Narvestad kommenterer blant annet kildesorteringen hos Kuram og familien. «Om du ikke kan lese, så ser du forskjell på turkis og blå» (S1. E10. 24:40). Denne kommentaren henter til de antatte manglende leseferdighetene til Kuram basert på hans mangelfulle søppelhåndtering. I diskusjon med søsteren sin Ruth, er Narvestad heller ikke fremmed for etniske kategoriseringer. «Det er de svartingene som bor der» (Ruth), «Ikke kall dem svartinger, det er pakistanere» (Narvestad) (S1. E11. 04:45). Både Ruth og Narvestad er framstilt som etnisk norsk og kan med denne uttalelsen si å spille på den rasismen som er å finne representert i majoritetssamfunnet.

I tillegg til uttalelser rettet mot Kuram og familien hans, kommer det også en rekke utsagn som omhandler pakistanere generelt. Yngve, den teatraliske, åpent homofile karakteren i serien, er i et forhold med pakistanske Rashid, som tidligere har vært gift med Kurams datter som et skalkeskjul for det homofile forholdet. Da Yngve blir innkalt til tjeneste i militæret, foreslår Rashid at de må sende klagebrev. Da responderer Yngve med følgende uttalelse: «Ja, men det skal ikke du skrive med den norsken din» (S3. E1. 17:58). Her antyder Yngve at Rashid ikke har den språklige kompetansen til å skrive et slikt formelt brev. Dette signaliserer hvilket

syn Yngve har på Rashid, noe som igjen kan bidra til å skape indeksikalske koplinger mellom det å ikke ha en spesifikk språkkompetanse, og det å være av pakistansk opprinnelse.

Senere i serien, da paret skal gifte seg, står Yngve klar i rådhuset og venter på Rashid da han ser noen som ligner. «Det sto en pakistaner der, men det var bare vaskehjelpa» (S3. E8. 18:20). Dette utsagnet insinuerer en universell likhet mellom pakistanere, samt trekker linjer mellom pakistanere i Norge og renholdsyrket. Slik kan Stoltenberg sies å leke med den rasistiske tankegangen om at alle innvandrere ligner på hverandre, og med det ta bort individualiteten og unikheten til enkeltmennesket. Ved å legge disse ordene i Yngves munn, blir også han framstilt som rasistisk, noe som trolig er hele poenget. Dette kan også forstås som et stikk mot stereotypier og fordommer i Norge. Med det retter Stoltenberg også en kritikk mot rasisme i Norge.

4.2.2. Fattern

4.2.2.1. *Stilisering av somalisk aksent*

I likhet med Kuram, har også Fattern i *Kongen av Gulset* en uttale som avviker noe fra normen om korrekthet i norsk. I scenen hvor han vekker sønnene fordi han har funnet noe han tror er dop, sier han for eksempel følgende:

/ub: nu. ubə nu/
<opp nå, oppe nå>
(...)
<dere trur jœi fət ik:e va də œr. narkutriks. fem er de sum jør den/
<dere tror jeg vet ikke hva det er? Narkotriks? Hvem er det som gjør den?>
(S2. E4. 00:47).

Fattern sier eksempelvis /u/ i stedet for /o/. Somali har, i motsetning til norsk, ikke denne lyden /o/ (Knudsen & Husby, 2020, s. 163). Det kan se ut som at stiliseringen har basert seg på kunnskap om vansker somaliske innlærere av norsk kan ha. I Fatterns realisering av vokallyden oppstår det dermed et brudd med morsmålsnormen. I eksempelet over kan man også se at Fattern uttaler /f/ der det i norsk uttales /v/, og /b/ der det i norsk uttales /p/. Det er grunn til å tro at det spilles på konkrete trekk som kan være vanskelige for somaliske innlærere av norsk å lære seg. Blant annet mangler somali flere av lydene som en finner i det norske språket. Plosiven /p/ finnes for eksempel ikke i somali, noe som gjør at den gjerne erstattes med /b/ (Knudsen & Husby, 2020, s. 164). Det samme gjelder stemt approksimant /v/, som også mangler i det somaliske språket, og derfor ofte blir byttet ut med den ustemte frikativten /f/ (Knudsen & Husby, 2020, s. 164).

I flere tilfeller kan en se hvordan Fattern bryter med morsmålsnormen også når det kommer til syntaks, nærmere bestemt verbplassering. Alle setninger er bygd opp av setningsledd med ulike funksjoner i setningen. Et slikt setningsledd er verbalet/verbet, altså det leddet som forteller hvilken handling som blir utført. Norsk er et V2-språk, noe som betyr at verbet har sin faste plass som nummer to i setningen. Når denne regelen ikke følges, vil det kunne oppfattes som et brudd med strukturen i det norske språket. Fattern sier for eksempel:

«Hvorfor du sitter på internett før klokka seks?» (S2. E4. 08:09) og «Dere tror jeg vet ikke hva det er?» (S2. E4. 01:02). I likhet med fortellende helsetninger gjelder også V2-regelen i norsk hovedsetninger med hv-spørsmål (Eide, 2015, s. 144). Setningen bør altså, ifølge norsk V2-regel, heller lyde som følger: «hvorfor sitter du på internett før klokka seks?». Når nektingsadverbet «ikke» er involvert i en helsetning, skal det plasseres etter både subjekt og det modale hjelpeverbet, men før hovedverbet (Eide, 2015, s. 141-142). I tråd med V2 vil altså ordstillingen heller se slik ut: «Dere tror ikke jeg vet hva det er?». Hvorvidt disse avvikene i leddstilling stemmer overens med språket til somaliske innlærere av norsk, er i og for seg egentlig ikke viktig. Det sentrale er at det bryter med det som er normen i det norske språket.

I stiliseringen av Fatterns utenlandske aksent, spilles det også på morfologiske trekk. Han sier eksempelvis «komme tilbake» der en norsk morsmålsbruker ville brukt imperativsformen av «komme» som er «kom». Dette bryter altså med det som anses som korrekt grammatisk modus. Et annet eksempel på morfologisk avvik fra morsmålsnormen er når han i omtale av huset sitt sier «min hus», der en morsmålsbruker av norsk ville sagt «mitt». I norsk er «et hus» intetkjønn, og skal dermed ha det tilhørende determinativet «mitt». Dette kan tyde på at også tilegnelsen av norsk genus kan være utfordrende for norske innlærere. Han bruker hyppig ordet «den» der en morsmålsbruker heller ville brukt «det». Eksempelvis «tenke på den» og «hva er den». Fattern setter med andre ord inn feil artikkel. Selv om man forstår hva som menes, vil denne kongruensfeilen kunne bryte med den internaliserte grammatikken hos morsmålsbrukere og videre indeksere ikke-norskhet.

Fattern har også en tendens til å legge på endinger der det ikke alltid er nødvendig. Når Jonis kan avsløre at han fikk sekser på norskstilen uttrykker Fattern sin glede ved å rope ut «min sønne skal bli president» (S2. E4. 18:20). Her får «sønn» et overflødig suffiks realisert ved en e-endelse, som i norsk ikke er en eksisterende form av substantivet. Den grammatisk korrekte versjonen av uttalelsen, vil etter norsk standard se slik ut: «sønnen min skal bli president». Igjen blir utenlandsk aksent fremstilt i sammenheng med mangel på norskspråklige ferdigheter, noe som kan bidra til en forestilling av Fattern som både uuddannet og unorsk.

I tillegg til å snakke aksentpreget norsk, tar Fattern i bruk uttrykk fra andre språk. Mest gjennomgående her er utropet «woria», eller «warya» som det skrives på somalisk. Dette bruker han som regel i utrop rettet mot sønnene. Eksempelvis «woria Jørnis. Worja Jeite» og «selvfølgelig, woria Jørnis». «Woria» er et somalisk ord som benyttes når man vil kalle etter noen eller fange noens oppmerksomhet (Urban Dictionary, 2019). Dette bygger på en måte opp en autenticitet og ekthet ved karakteren, samtidig som det kan virke noe overdrevent. Uttrykket opptrer relativt hyppig, noe som sannsynligvis er gjort for å fremheve somalisk kultur og språk.

4.2.2.2. Andre karaktertrekk

Karakteren Fattern er mørk i huden, har svart, tett krøllete hår, skjegg og brune øyne. Han bruker briller, og er som regel ikledd en rutete skjorte som han har åpen, med en hvit, dypt utringet t-skjorte under. I tillegg har han på seg det som kan se ut som et tradisjonelt, afrikansk skjørt med livlige farger og mønstre. Han er også ikledd hodeplagget sixpence. Fattern bor i et

hus på Gulset i Skien sammen med kona og barna. Selv om serien bare viser to av søsknene, Jonis og Jeite, blir det opplyst av fortelleren «voksen-Jonis» at det er snakk om mange flere. Stuen deres er innredet med skinnssofaer, møbler i mørkt tre, mørke tekstiler med dyremønster, grønne planter og en utstoppet rev. Det blir her bygget opp et bilde av Fattern og familien som noe annerledes og eksotisk. Utformingen av karakterens utseende og hjem er trolig basert på stereotypier. Samtidig kan Josefs bakgrunn tilsi at denne også er basert på hans egne erfaringer. Uansett hva denne framstillingen er basert på, er serien med på å videreføre dette bildet av innvandrere og deres hjem. I likhet med framstillingen av Kuram, oppfattes innrednings- og klesstilen som tilegnes Fattern som et brudd med det som i en norsk sammenheng oppfattes som det umarkerte og nøytrale. Dette bruddet er nok skapt med hensikt å framstille dem som noe annerledes eller eksotisk sammenlignet med det tradisjonelle norske.

Det er ikke mye man får vite om Fatterns holdninger, men det man får vite ser ut til å være preget av hans religiøse bakgrunn som muslim. Han er sterkt imot bruk av både alkohol og andre dopingmidler, stiller høye akademiske krav til sønnen og er opptatt av at brudd på regler og avtaler skal straffes. Dette gjør at Fattern som person kan oppfattes som noe streng og overbeskyttende. Også når Jonis har besøk av venner, holder han ikke igjen med tilbakemeldingene. Når Jonis har besøk av kompisen Charky til middag sier Fattern: «Fy faen du er et villdyr jo, du spiser meg ut av egen hus» (S2. E2. 02:47). Han stormer også inn på rommet til Jonis mens han og en annen kompis ser på YouTube: «Hvorfor du har bråker så mye, hold kjeften din. Du bor ikke i en diskotek. Hva gjør du» (S1. E5. 07:20). Fattern kan derfor oppfattes som direkte og streng. Dette vises også når Jonis blir utvist og Fattern straffer han med husarrest. Han er likevel ikke like streng som moren, som er rask til å ta frem sandalen når han har gjort noe dumt. «Ja muttern kasta en sandal, det er noe utenlandske mødre gjør i ny og ned. Det er ingen stor sak, og dere trenger ikke å ringe barnevernet. Det kan sammenlignes med når dere nordmenn for eksempel himler med øynene» (S1. E1. 04:18). Her gjør Josef noe av det samme som Stoltenberg, ved å få frem det han mener er vanlig og typisk for gruppen han representerer og kontrasterer det opp mot det norske. Det blir gjennom seriens gang tydelig at foreldrene er konservative og tradisjonelle i sine holdninger. Barna skal ha respekt for dem og gjøre det de ber dem om. Når barna bryter regler, er fysisk avstraffelse, husarrest og trusler om flytting alternativer for straff.

En viktig del av inntrykket man som seer får av Fattern er basert på tingene han sier og gjør. De fleste scenene der Fattern er til stede, er i situasjoner hvor Jonis trenger råd. Disse rådene kommer som regel til uttrykk gjennom kompliserte fortellinger, gjerne om dyr og natur, noe Jonis ikke alltid forstår:

Se for deg, en løveunge og en apeunge, og de har lekte sammen hele dagen. Etterpå løveunge har gått hjem til mammaen sin og sagt: mamma i dag har jeg lekte med en apeunge. Og mammaen har sagt: neste gang du ser apeunge, du må spise den. Apeunge går hjem til mammaen sin og sa: i dag jeg har lekt med en løveunge. Og mamma sa: neste gang du du ser den løveunge, du må klatre heeelt opp på toppen,

helt opp på toppen av treet. Forstår du Jonis? Det handler om rasisme. Tenke på den Jonis (S1. E1. 02:15).

De mange fortellingene Fattern deler har som regel et etisk budskap, på en eller annen måte. Afrika har en rik fortellertradisjon som har blitt muntlig videreført i århundrer (Biamont, 2006). Også disse hadde som hensikt å formidle gode moralske og etiske holdninger, i tillegg til å videreføre kunnskap og historie (Biamont, 2006). Det er grunn til å tro at dette er et trekk det spilles på i utformingen av Fattern. Disse fortellingene kan dermed bidra til å etablere Fattern som grunnleggende afrikansk. Når Fattern også tror at alt av godteri kan være dop, bygges det videre på denne karakteristikken. Han finner for eksempel både PEZ og Love Hearts og ønsker å finne ut hvem av barna som tar det. «Playtime? Tror du ikke pappa vet hva playtime betyr?» (S2. E4. 00:45). Dette med referanse til teksten som står på disse godterihjertene. Å ikke se forskjell på godteri og dop som familiefar, er med på å etablere Fattern som lite bevandret i vestlig kultur, samtidig som han fremstilles som grunnleggende skeptisk til den.

I serien selger Fattern falske merkeklær fra garasjen sin. Det nevnes aldri noen annen jobb, noe som gjør at man raskt kan anta at dette er den eneste inntektskilden. Han er selv fullt klar over at de er falske, men selger dem som om de ikke skulle vært det. Ut fra det, etableres det raskt noen forestillinger om han som menneske. Salg av falske merkevarer er både ulovlig og umoralsk, og mennesker som driver med det kan raskt bli oppfattet som slø, uærlig og ikke minst kriminell.

4.3. Oppsummering

I stilisering med mål om å bygge opp en spesiell karakter, gjøres det noen vesentlige valg. Bell og Gibson (2011) identifiserer noen sentrale sosiofonetiske prosesser som inngår i stiliserte opptredener. Blant disse er selektivitet. En velger ut enkelte trekk av en varietet som brukes, mens andre blir utelatt (Bell & Gibson, 2011, s. 568). Dette fører til at enkelte språktrekk, som eksempelvis vokaluttale blir tatt med, mens andre ikke blir det. En annen prosess som pekes på er feilrealisering av karakteristikk eller trekk ved en varietet (Bell & Gibson, 2011, s. 568). Dette er sentralt i komiserier som nettopp *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*. Enkelte trekk kan overdrives til det banale og urealistiske. Dette betyr at stilisering generelt kan føre til uriktige gjengivelser av varieteter og identitetene som tilknyttes dem. Det viser seg at slik etterligning ikke nødvendigvis trenger å være spesielt nøyaktig, så lenge den er tydelig nok til at publikum kan gjenkjenne hvem det siktes til (Bell & Gibson, 2011, s. 569).

I de to seriene er det to ulike språklige kulturer som blir gjenstand for underholdning: den pakistanske og den somaliske. Dette gjør seg gjeldende i framstillingen av karakterene Kuram og Fattern. Selv om de er to forskjellige karakterer, er de begge en tematisering av innvandrereforeldre i Norge. Begge er karakterer skapt for tv-skjermen hvor en av målsetningene deres er å skape latter. I denne fiktive verdenen har de likevel ulik etnisk opprinnelse og språklig bakgrunn, og fremstilles til dels i tråd med det. De språklige valgene som er gjort i utformingen av karakterenes aksent, er i noen grad basert på trekk som faktisk vil kunne kjennetegne språket til andrespråksbrukere av norsk med somalisk og pakistansk bakgrunn. Både typiske innlærerfeil når det kommer til uttale samt brudd med normen når det

kommer til grammatikk, blir gjenstand for stilisering. De standardspråklige avvikene som det bygges på, har dermed røtter i de respektive morsmålene som skal ligge bak. Felles er likevel at det i stor grad er selve bruddet med standardnormen som blir gjenstand for etterligning. Det er i det de bryter med morsmålstalerens språkbruk at den utenlandske aksenten deres formes. Dermed er det egentlig ikke viktig hvorvidt de språklige avvikene det spilles på faktisk stemmer overens med den språklige bakgrunnen de ønsker å representere.

I begge seriene stiliseres Kuram og Fattern som «typiske innvandrere», også når det kommer til utseende. Det bygges opp en karaktertype gjennom hvordan de ser ut, hvordan de er kledd og hvordan hjemmet deres er dekorert. Dette gjerne satt i kontrast med det umarkerte og typisk norske. I begges tilfelle bygges de opp som noe u-norsk. De kler seg annerledes enn det som kan sies å være typisk norsk, og når man entrer hjemmene deres er det som om man går inn i en annen del av verden. Med dette formes både Kuram og Fattern som noe «eksotisk» og annerledes.

Det er også noen likheter i deres personlighet og karaktertrekk. Både Kuram og Fattern presenteres som relativt enkle mennesker med få interesser. Kuram interesserer seg omtrent bare for sine egne barn, og da særlig rundt datterens ekteskap og sønnens yrkesvalg. Det samme gjelder Fattern, som bortsett fra sønnene bare interesserer seg for Animal Planet og YouTube. De er begge familieorienterte og følger sin religions tradisjoner. Fattern driver ulovlig salg av falske merkeklær, mens Kuram gjør en noe dårlig jobb som billettkontrollør. Fattern tror Love Hearts er dop, mens Kuram går på enhver unnskyldning folk har for å ikke ha billett. Dette gjør at man oppfatter dem som godtroende, og i noen tilfeller bortimot dumme. Deres karakter danner derfor utgangspunkt for etableringen av både Kuram og Fattern som utdannede, uvitende og enkle menn.

5. Diskusjon

I det forrige kapitlet har jeg presentert en deskriptiv analyse av hvordan *Borettslagets* Kuram og *Kongen av Gulsets* Fattern stiliseres. I en videreføring av denne analysen, ønsker jeg i det følgende å diskutere funnene mine opp mot relevante teoretiske perspektiver. Her vil oppgavens andre og tredje forskningsspørsmål gjøre seg gjeldende: (2) Hvilke språkholdninger kan knyttes til stiliserte fremstillinger av karakterer som snakker med utenlandsk aksent? og (3) Hvilke konsekvenser kan stiliserte fremstillinger av mennesker med utenlandsk aksent ha for samfunnet?

5.1. Fremstilling av talere med aksentpreget norsk

Et viktig aspekt ved stiliseringen av både Fattern og Kuram er, som nevnt i kapittel 4.2.1.1. og 4.2.2.2., utformingen av deres norskspråklige kompetanse. I begge tilfellene bygges det videre på det som kan anses som typiske innlærerfeil. Det er med andre ord bruddet med den norske språknormen som blir viktig i stiliseringen av aksentpreget språkbruk. Det som kanskje kan oppfattes som en unøyaktig fremstilling av utenlandsk aksent, er ikke nødvendigvis et tegn på dårlig arbeid. Bell og Gibson peker på hvordan unøyaktighet i stiliserte opptredener både kan være tilfeldig, men også strategiske:

In this sense, the success of a performance does not necessarily require accuracy, especially if the goal of a stylization is to present a 'cracked' persona. However, a necessary condition of a stylization's effectiveness as stylization must be for the targeted persona to be recognizable (Bell & Gibson, 2011, s. 569).

Stiliseringen trenger altså ikke å være en perfekt gjengivelse av en utenlandsk aksent så lenge seeren forstår hvilken identitet som forsøkes etterlignet. I *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* er det innvandrerfaren som blir forsøkt etterlignet. Dette gjøres ved å spille på språklige avvik og manglende kompetanse. Om karakterene hadde snakket norsk i tråd med morsmålsnormen, er det ikke sikkert at seerne hadde gjenkjent hvilken folkegruppe de forsøker å representere.

Innlærere av norsk snakker gjerne på et vis som er preget av at norsk ikke er deres førstespråk. Når en snakker om at utvalgte språktrekk avviker fra normen, eller at de er mer eller mindre riktig, er det med utgangspunkt i at det eksisterer et korrekt, normgivende språk som danner grunnlaget for sammenligning. Det dreier seg som nevnt i kapittel 2.3. om «the native speaker», eller morsmålsbrukeren, som en idealisert person med en medfødt, fullstendig kompetanse innenfor et språk (Pennycook, 1994, s. 175). Denne tanken, som plasseres under språkideologien «nativespeakerism», understreker forskjellen mellom morsmålsbrukere og ikke-morsmålsbrukere av et språk, og sørger dermed for at sistnevnte aldri vil nå opp til et godt nok språklig nivå. Bevisst eller ubevisst er det akkurat det man gjør når man ser på for eksempel Fattern og Kuram. Ut fra en norsk morsmålsbrukers perspektiv bryter språket deres med det man har blitt lært at er riktig, noe som gjør at ikke-norskhet blir indeksert. Selv om man enkelt forstår hva det er de mener og vil fram til, er det på et vis ikke god nok. Stiliseringen kan dermed tolkes som et uttrykk for forestillinger om korrekthet.

I tillegg til at det bygges på avvikende norskspråklig kompetanse, er også fremstillingene av andre karakteristikk med på å forme karakterene som noe unorsk og annerledes. Når det er snakk om stilisering i relasjon til «high performance», spiller semiotiske ressurser som nettopp utseende, kostymevalg og miljø en viktig rolle i utformingen av en karakter. Det setter standarden for hva man kan forvente, også når det kommer til det språklige (Bell & Gibson, 2011, s. 567). T-skjorten med utringing, den rutede skjorten, sixpencen og skjørtet med mønster blir da en umiddelbar indikator på hvilken mennesketype man møter i Fattern. Det samme gjelder Kuram med hans faste antrekk i chinos, skjorte og vest. Bell og Gibson mener kostyme til og med kan være definerende: «Costume can be defining of how we are to apprehend a character» (Bell & Gibson, 2011, s. 567). Hvordan karakterene kler seg og ser ut kan altså bli avgjørende for hvordan man oppfatter dem. Mens skuespilleren til Fattern er mørk i huden er også Stoltenberg i rollen som Kuram er sminket brun. Dette kan bidra til å skape indeksikalske sammenhenger mellom å være mørk i huden og det å snakke med utenlandsk aksent. Mer om dette i kapittel 5.2.. Måten Fattern og Kuram er utformet på kan fortelle noe om hvilke forestillinger som råder om utseendet til mennesker som snakker med aksentpreget norsk. Stiliseringen av utseendet deres kan videre tolkes som et uttrykk for et syn på dem som grunnleggende annerledes.

Identiteten som bygges opp basert på disse tingene er et resultat av produksjonens stilisering. Ingenting er tilfeldig, verken de tildekkede møblene i Kurams hjem eller perlegardinen over døren. Stilisering er, som allerede nevnt, en bevisst og målrettet handling (Coupland, 2010, s. 154). Sammen med språk spiller alle disse små detaljene inn i hvordan både Kurams og Fatterns karakter oppfattes. Som påpekt i kapittel 2.5., er språk kun en del av et bredere semiotisk system (Eckert, 2004, s. 47). I tillegg til språk og utseende, bygges det også opp en personlighet og karakteristikk gjennom deres utsagn og handlinger. Det viser seg at denne fremstillingen er preget av naivitet og manglende kunnskap. Fattern ser ikke forskjell på godteri og dop, selger falske merkeklær og blir imponert av YouTube. Det utformes en karakter med få interesser og lite dybde. Med hans salg av merkeklær koples han også til kriminalitet, og kan oppfattes som uærlig og slu. Kuram tror datteren blir mer attraktiv hvis hun bruker en redningsvest under klærne og lar seg lure av enhver unnskyldning i jobben som billettkontrollør. På «sightseeing» i Oslo viser han frem Manglerudsenteret og Rimi som de viktigste severdighetene. Også han oppfattes med det som naiv, men også ukultivert med manglende norsk kulturell kapital. Fremstillingene av karakterene er som del av «high performance» (jf. Kap. 2.5.) preget av en viss overdrevenhet og humor. Men de kan likevel forstås som et uttrykk for eksisterende forestillinger og/eller stereotyper som stiliseringen tar utgangspunkt i.

5.2. Stiliseringens konsekvenser

Fram til nå har jeg forsøkt å belyse hvordan stilisering av aksent blir gjort i seriene *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* med nedslag i karakterene Kuram og Fattern. Denne delen av oppgaven søker å diskutere hva dette har å si i et samfunnsperspektiv med hovedvekt på stiliseringens konsekvenser. Dette i et forsøk på å besvare oppgavens tredje og siste forskningsspørsmål:

Hvilke konsekvenser kan stiliserte fremstillinger av mennesker med utenlandsk aksent ha for samfunnet?

Stilisering av språk dreier seg nettopp om det å «[...] in an exaggerated manner produce particular styles that lie beyond their regular linguistic repertoires [...]» (Jaspers & Van Hoof, 2019, s. 110). Det er dette som gjøres i arbeidet med å stilisere språket til både Kuram og Fattern. Skuespillerne ikler seg en språkdrakt som ikke er deres egen. Det tas utgangspunkt i kjente stereotypier, og bygges videre på dem på en overdreven, men gjennomført måte. Disse stiliseringene har vist seg å bygge på det som kan kalles avvik eller brudd med normer for korrekthet i norsk. Med dette som grunnpilar i den stiliserte utenlandske aksenten, skapes det et bilde av aksentpreget norsk som mangelfull, «feil» og «ureint» (se f.eks. Mæhlum, 2011). En slik kategorisering kan også sies å falle under termen «gebrokkent». Denne termen brukes «[...] primært om den måten utlendinger snakker et gitt målspråk på, med fokus på det som oppfattes som avvik fra dette målspråket» (Mæhlum, 2011, s. 11). Begrepet «gebrokkent» indikerer en negativ vurdering av språkbruk, og koples ofte opp mot det ukorrekte, ubehjelpelige og uekte (Mæhlum, 2011; Kulbrandstad, 2015). Denne ideen om at et språk er «renere» og mer ønskelig enn andre ligger trolig rotet i purismen som ideologisk tradisjon (jf. Kap. 2.3). Stiliseringen av utenlandsk aksent i seriene bygger opp under en slik tankegang ved å sette språkbruken til Kuram og Fattern i kontrast til det «korrekte» og «rene». Selv om språkbruken aldri direkte omtales som «gebrokken», er det blant termene som brukes til å beskrive tilsvarende «ukorrekt» språkbruk. Stiliseringen bygger uansett på språkfeil, noe som kan bidra til å danne en negativ kategorisering av språkbruken norsk snakket med utenlandsk aksent.

Denne negative kategoriseringen, samt generelle forestillinger om aksentpreget språkbruk, kan videre spres fra det fiktive til det virkelige. Slik «high performance» som *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* er, spiller på både levde erfaringer og kjente stereotypier, og knytter dermed det fiktive universet til den virkelige verden. På denne måten får medierte opptredener, som for eksempel tv-serier, en innflytelse og makt også i det virkelige liv. Bell og Gibson (2011) formulerer det slik: «The influence of performance infiltrates everyday linguistic and semiotic experience, expressing and shaping the quality of our daily life and interaction» (Bell & Gibson, 2011, s. 570). Dermed kan stiliserte fremstillinger av språkbruken aksentpreget norsk løsrives fra tv-universet og overføres til samfunnet. Dette kan føre til en spredning av generaliserte forestillinger om aksentpreget språkbruk og talerne av den. Eksempelvis at alle pakistanske innvandrere stokker om på preposisjoner og uttaler /ø/ som /u/. Eller at alle somaliske innvandrere bryter med standardnormen når det gjelder uttale og sier «woria» i annenhver setning. Det er altså både en uriktig gjengivelse av språklige varieteter, samtidig som det kan oppleves som et hån av mennesker som forsøker å lære seg et nytt språk. En slik generalisering kan blant annet føre til at mennesker som er født i Norge med flerkulturell bakgrunn, er adoptert eller flyktet som barn, og derfor regnes som morsmålsbrukere av norsk, møter de samme fordømmene til tross for å ikke være en del av den samme gruppen. Når slike fremstillinger gjentas i flere kontekster, og da i relasjon til mørkere hudfarge og utenlandsk

aksent, kan det være med på å forme hvordan det norske storsamfunnet ser på innvandrere og innlærere av norsk.

I tillegg til brudd med morsmålsnormen når det kommer til språkbruk, er også mye av Kuram og Fatterns karakteristikk også preget av mangel på relevant kompetanse. De fremstilles ofte i relasjon til manglende dybde, kunnskap og kulturell forståelse. Når fiktive karakterer som Kuram og Fattern konsekvent blir fremstilt i relasjon til tåpelige avgjørelser, trangsynte holdninger og ukultur, kan resultatet bli at det trekkes linjer mellom det å snakke norsk med utenlandsk aksent, og disse negative karakteristikkene. Det innebærer at utenlandsk aksent blir en indikator for manglende kompetanse, og kan videre bidra til å skape en kopling mellom denne måten å snakke norsk på og det å være dum (jf. Ims, 2014). En viktig konsekvens av dette er at fremstillingene kan generaliseres til å gjelde samtlige mennesker som passer inn i under den samme kategorien. Det betyr at framstillingen av Kuram og Fattern som enkle, naive og uutdannede menn kan løsrives fra serien, og går fra å kun gjelde dem, til å også bli en karakteristikk som kjennetegner alle som snakker med utenlandsk aksent, er innvandrer eller til og med bare er mørk i huden.

Også utformingen av karakterenes utseende og hjem bidrar til å bygge opp under bestemte forestillinger. Det skapes et bilde av hvordan pakistanske og somaliske innvandrere kan og bør se ut. Eksempelvis at alle innvandrere med somalisk bakgrunn eller som er mørk i huden bruker skjørt, sixpence og utringede skjorter. Eller at alle som har bakgrunn fra Pakistan bruker chinos og vest, og har hjem fylt tildekkede møbler og ubehandlet treverk. At slike fremstillinger får plass i media bidrar til å skape en forventning om hvordan språkbrukere som snakker med aksent er forventet å se ut. Det kan også tolkes som et uttrykk for forestillinger som eksisterer om innvandrere fra henholdsvis Somalia og Pakistan. Med plass i serier som *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* kan disse forestillingene spres videre. Dette er et eksempel på hvordan slike medieproduksjoner trolig er å forstå som et produkt av samfunnsdiskursen, samtidig som de er med på å forme den videre (jf. Johnstone, 2018).

Kuram og Fattern fremstilles kontinuerlig i kontrast med det nøytrale og tradisjonelle norske. Dette gjøres gjennom utformingen av utseende, klær og hjemmemiljø, og kanskje særlig gjennom språkbruk. Språkhandling er essensielt i utformingen og oppfatningen av identitet (jf. Le page & Tabouret-Keller, 1985). Det blir derfor også sentralt i konstruksjonen av "den andre":

[...] it is through language that we socially construct the Other and create (in)visible social boundaries. And secondly, language can also serve as a marker for drawing boundaries between different language-speakers due to prevailing language ideologies and differing linguistic abilities (Wilmot et al., 2024, s. 62).

Det er altså mye gjennom språk vi posisjonerer oss i samfunnet (jf. Kap. 2.1.). Når karakterer som Fattern og Kuram stadig blir fremstilt som en motsetning til det umarkerte norske, vil det kunne føre til andregjøring av ikke bare talere med aksentpreget norsk, men også innvandrere

generelt. Dette kan videre føre til marginalisering og undertrykking av dem, noe som står i opposisjon til det man ønsker skal være et aksepterende, flerkulturelt samfunn.

Med makten media har i samfunnet, kan slike stiliserte forestillinger som vi finner i *Borettslaget* og *Kongen av Gulset*, også få feste i den offentlige diskursen. Bell og Gibson formulerer det som følgende:

Performance in genres such as popular song and cinema can have significant sociocultural effects, with their content spawning social and semiotic trends. As well as triggering repetition and quotation, the discourses of these genres infiltrates and influence other language uses [...] (Bell & Gibson, 2011, s. 559).

Den språklige opptreden i *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* har altså en betydelig sosiokulturell effekt som kan spre seg utover sosiale trender og samtidig trigge repetisjon av den. Om slike forestillinger ikke er en del av diskursen fra før, kan større medieproduksjoner som *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* bidra til at de blir det. Diskurser er både en refleksjon av vår livsverden, samtidig som de er med på å skape den (Johnstone, 2018, s. 35). Tv-diskursen som seriene er en del av vil derfor kunne ses på som en refleksjon av samfunnet, samtidig som de er med på å påvirke den videre. Både Fattern og Kuram er fiktive karakterer skapt i et underholdningsunivers, de er ikke virkelige. Men menneskene de prøver å etterligne er det, og ideer, forestillinger og holdninger som presenteres i seriene risikerer å bli det.

Til tross for at *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* ble produsert med nærmere tjue år mellomrom, viser det seg at framstillingen av innvandrerfedrene i hver av seriene er relativ lik. Felles for dem begge er hvordan de gjennom handlinger og interesser fremstilles som enkle karakterer uten noe særlig dybde. Det som likevel kan anses som den største forskjellen er hvordan Kuram er skapt av en hvit nordmann, mens Fattern er et produkt av noen som selv er norsk-somalisk.

I rollen som Kuram er Stoltenberg sminket brun. Praksisen som faller under termen «black-face» har alltid vært problematisk, men har i senere tid blitt oppfattet som nærmere uakseptabelt. Det faktum at det får plass i tv og underholdning, kan problematiseres og diskuteres. Hva som faller inn under termen og ikke, er det likevel uenigheter om. Som andre semiotiske ressurser, er også hudfarge en del av en karakters utforming. Mange argumenterer derfor for at ikke alle hendelser med brunsminkede karakterer er tilfeller av rasisme. Sjefsredaktør i avisa Nordlys, Helge Nitteberg, trekker frem både Robert Stoltenbergs Kuram Silmandar og Espen Eckbos Ernst Øyvind i debatten om «black-face» og mener det å spille ulike roller som har ulikt utseende, ikke er rasisme (Nitteberg, 2020).

I 2020 besluttet kanalen Discovery å fjerne julekalenderen *Nissene over skog og hei* etter anklager om rasisme (Støre & Solheim, 2020). Dette var på grunn av karakteren Ernst-Øyvind som i serien er sminket mørk i huden. Robert Stoltenberg er som Kuram og Ali i *Borettslaget* også sminket brun i huden. I denne debatten gikk NRK ut og forsvarte *Borettslaget*. NRKs etikkredaktør Per Arne Kalbakk uttalte blant annet følgende: «For vår del synes vi det er en karakter som må få leve i dette universet. Robert Stoltenberg-karakteren spilles med varme og kjærlighet» (Johansen, 2020). De pekte i tillegg på hvordan Stoltenberg

også spilte kvinner og homofile, og dermed ikke bare karakterer med flerkulturell bakgrunn. Noen vil derfor mene det hele dreier seg om intensjonen som ligger bak. *Kongen av Gulset* bruker skuespillere som selv er mørk i huden i disse rollene. Det er nok her tidsperspektivet gjør seg synlig. Det som var greit på tidlig 2000-tall er man nå bevisst på at kan vekke reaksjoner. Nyere produksjoner som *Kongen av Gulset* gjør derfor andre grep for å få frem sine poenger. Det faktum at praksisen «black-face» får stå i serier som *Borettslaget* kan bidra til å spre en forestilling om at slik etterligning av andre er uproblematisk, selv om det i stor grad kan tolkes som et uttrykk for rasisme.

6. Avslutning

6.1. Oppsummering og konklusjon

Den språklige opptreden man finner i *Borettslaget* (2002) og *Kongen av Gulset* (2019) tematiserer begge norsk snakket med utenlandsk aksent. Ved hjelp av stilisert språkbruk og andre semiotiske ressurser utformes karakteren «innvandreren som snakker norsk». Disse er gjerne påvirket av allerede eksisterende og etablerte forestillinger om gruppen karakterene forsøker å representere. Når slike stiliserte fremstillinger får plass i mediediskursen, får det som i utgangspunktet er et fiktivt underholdningsprodukt reell makt i utformingen av vår forestillingsverden. Slik er den språklige opptreden i tv både påvirket av eksisterende holdninger i samfunnet, samtidig som de bidrar til å reproducere dem.

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt stilisering av norsk med utenlandsk aksent og mulige konsekvenser av dette. Dette har jeg gjort med utgangspunkt i følgende problemstilling:

Hvordan stiliseres norsk med utenlandsk aksent i tv-seriene Borettslaget (2002) og Kongen av Gulset (2019), og hvilke konsekvenser kan slike stiliserte fremstillinger ha for samfunnet?

For å besvare denne problemstillingen har jeg gjennomført en kritisk diskursanalyse med vekt på både språk og andre semiotiske ressurser som spiller inn i oppfatningen av innvandreren som snakker aksentpreget norsk. Med nedslag i *Borettslagets* Kuram og *Kongen av Gulsets* Fattern har jeg besvart oppgavens første forskningsspørsmål: Hvilke språktrekk og andre semiotiske ressurser utnyttes i stiliseringen av karakterer som snakker med utenlandsk aksent i tv-seriene *Borettslaget* (2002) og *Kongen av Gulset* (2019)?

Stiliseringen av utenlandsk aksent i seriene bygger i ulik grad videre på det som anses som typiske trekk ved språket til norske innlærere. Dette inkluderer blant annet uttale, syntaks og språklige uttrykk. Videre viser det seg at stiliseringen i stor grad fokuserer seg rundt det som jeg her har omtalt som brudd med morsmålsnormen. Den utenlandske aksenten kan sies å dannes i det språkbruken bryter med forventinger og normer hos den norske morsmålsbrukeren. Dette er videre med på å bygge opp en forestilling av dem som uutdannede med en manglende norskspråklig kompetanse. Jeg har i tillegg sett nærmere på andre semiotiske ressurser og hvordan de spiller inn i framstillingen av karakterene som snakker aksentpreget norsk. Felles for både *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* er først og fremst hvordan disse karakterene framstilles som noe annerledes. Det bygges opp en kontrast mellom det umarkerte, nøytrale og typisk norske, og det eksotiske og annerledes. Måten Fattern og Kuram kler seg på, hvordan de snakker og hvordan hjemmene deres ser ut bryter med det umarkerte norske og er dermed med på å etablere dem som noe annet og unorsk. Deres personlighet bygges opp ved hjelp av flere negative karakteristikk. Disse knyttet til naivitet, uvitenhet og ukultur, i det som forblir grunne og interesseløse karakterer.

Oppgavens andre forskningsspørsmål dreier seg om stilisering som uttrykk for språkholdninger i det norske samfunnet: Hvilke språkholdninger kan knyttes til stiliserte fremstillinger av karakterer som snakker med utenlandsk aksent? Språkbruken som her blir kjent som aksentpreget norsk bygger hovedsakelig på avvik fra morsmålsnormen eller standarden. Det gjør at karakterenes språk indekserer mangel på norskspråklig kompetanse, og med det en form for ikke-norskhet. Dette kan sies å være et uttrykk for en form for «native-speakerism» hvor språkbruk kontinuerlig blir målt opp mot språket til morsmålsbrukere, og med det aldri aksepteres som godt nok. Når slike fremstillinger får plass i media, kan det bidra til å reproducere nettopp disse holdningene.

Media har en unik makt i utformingen av menneskets forestillingsverden. Det spiller dermed en viktig rolle i besvarelsen av oppgavens tredje og siste forskningsspørsmål: Hvilke konsekvenser kan stiliserte fremstillinger av mennesker med utenlandsk aksent ha for samfunnet? Selv om det er snakk om fiktive karakterer skapt i et fiktivt univers, kan de løsrives herfra og få betydning i den virkelige verden (Coupland, 2010, s. 155). Dette kan være problematisk ettersom det tross alt er stiliserte fremstillinger og ikke nøyaktige beskrivelser av en folkegruppe. Når slike stiliseringer får plass i større medieproduksjoner som *Borettslaget* og *Kongen av Gulset* er, kan det føre med seg flere konsekvenser. De kan blant annet bidra til en negativ kategorisering av aksentpreget språkbruk og talerne av det, uriktige generaliseringer, andregjøring og (re)produsering av forestillinger og holdninger knyttet til norsk med utenlandsk aksent.

Stilisering av utenlandsk aksent i tv kan derfor bidra til å reproducere forestillinger og holdninger til innvandrere og innlærere av norsk, og med det videreføre et tankesett som det norske samfunnet egentlig ønsker å kvitte seg med. Og selv om de to seriene jeg har fokusert på i denne oppgaven er produsert nærmere tjue år fra hverandre, viser det seg at framstillingen av karakteren som snakker med utenlandsk aksent er relativt lik. Humoren spiller på mange av de samme trekkene, men i den nyere *Kongen av Gulset* (2019) gjøres det på en litt annen måte, blant annet uten brunsminkede karakterer.

6.2. Veien videre

For å runde av denne oppgaven ønsker jeg å peke ut veien videre i forskning omkring stilisert aksentpreget norsk. Denne studien har måttet avgrense seg til å kun undersøke to karakterer med henholdsvis somalisk og pakistansk bakgrunn. Det hadde vært nyttig og interessant å undersøke om karakterer med andre kulturelle og språklige bakgrunner blir utformet på lignende vis. Her er det kanskje særlig interessant å undersøke hvorvidt det er forskjell i framstillingen av en europeisk aksent sammenlignet med en utenom-europeisk aksent.

I et større perspektiv kunne man også sett på stiliseringen av folkegrupper fra østlige land i kontrast til folkegrupper fra vestlige land. Slike perspektiver kan sette lys på språkholdninger og ideologier som råder både nasjonalt og internasjonalt om allerede splittede folkegrupper.

7. Litteraturliste

- Bell, A. & Gibson, A. (2011). Staging language: An introduction to the sociolinguistics of performance. *Journal of Sociolinguistics*, (15)5, 555-572.
- Berggreen, H. & Tenfjord, K. (1999). *Andrespråkslæring*. Ad Notam Gyldendal.
- Biamont, A. (2006, 19. april). Afrika gjenfødes I fortellingene. *Utrop: Norges første flerkulturelle avis*. <https://www.utrop.no/live-plus/10572/>
- Brynjulvsen, I. M. D. (mai 2023). *En sosiolingvistisk undersøkelse av talemålsvariasjon som uttrykk for språkholdninger i dubbede TV-program hos NRK og Disney*. [Masteroppgave]. Universitetet i Bergen.
- Bucholtz, M., & Hall, K. (2004). Language and identity. I A. Duranti (Red.), *A Companion to Linguistic Anthropology* (s. 369–394). Blackwell Publishing.
- Carlsen, C. (2006). Lekfolks og fagfolks tolerance for aksentpreget norsk. I H. Sandøy & K. Tenfjord (Red.), *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa* (s. 295-315). Novus forlag.
- Coupland, N. (2010). *Style: Language Variation and Identity*. Cambridge University Press.
- Deckert, S. K. & Vickers, C. H. (2011). *An introduction to sociolinguistics: Society and Identity*. Continuum.
- Eckert, P. (2004). The meaning of style. *Texas linguistic forum 47. Proceedings of the Eleventh Annual Symposium about Language and Society*, 41–53.
- Eckert, P. (2008). Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics*, (12)4, 453-476.
- Eide, K. M. (2015). Tilegnelse av verbale kategorier. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 139-189). Novus forlag.
- FN-sambandet (2021, 26. august). *Somalia*. <https://fn.no/land/somalia>
- FN-sambandet (2022, 12. september). *Pakistan*. <https://fn.no/land/pakistan>
- Gundersen, B.T. & Jørgensen, A.M. (2012). Oversettelse av faste uttrykk. *Språknytt*, 40(1), 18-21.
- Halliday, A. (2006). Native-speakerism. *ELT Journal*, (60)4, 385-387.
- Heller, M., Pietikäinen, S. & Pujolar, J. (2018). *Critical Sociolinguistic Research Methods: Studying Language Issues That Matter*. Routledge.

- Hårstad, S. & Opsahl, T. (2013). *Språk i byen: Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Fagbokforlaget.
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap: teori, metode og faghistorie*. Cappelen Damm Akademisk.
- Hårstad, S., van Ommeren, R. & Mæhlum, B. (2021). *Blikk for språk: Sosiokulturelle perspektiver på norsk språkvirkelighet*. Cappelen Damm Akademisk.
- iMDb (u.å.). *Borettslaget*. Hentet 8. januar 2024. <https://www.imdb.com/title/tt0307728/>
- iMDb (u.å.). *Kongen av Gulset*. Hentet 8. januar 2024. <https://www.imdb.com/title/tt9800520/>
- Ims, I. I. (2013). Språklig registerdanning og verditilskrivning: Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo. *NOA – Norsk som andrespråk*, 29(2), 37-71.
- Ims, I. I. (2014). «Alle snakker norsk». Språkideologi og språklig differensiering i mediene. *NOA - Norsk som andrespråk*, 30(1), 5-40. <http://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/839>
- Irvine, J. T. (2001). «Style» as distinctiveness: The culture and ideology of linguistic differentiation. I J. R. Rickford & P. Eckert (Red.), *Style and Sociolinguistic Variation*, (s. 21–43). Cambridge University Press.
- Jaspers, J., & Van Hoof, S. (2019). Style and stylisation. I K. Tusting (Red.), *The Routledge handbook of linguistic ethnography* (s. 109–145). Routledge.
- Jensen, A. (2023). "Wolla hvorfor skal jeg gå for en norsk greie det suger balle a" - En sosiolingvistisk innholdsanalyse av stilisert multietnolektisk stil i Førstegangstjenesten. [Masteroppgave]. NTNU-Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Johansen, Ø. D. (7. desember 2020). NRK stopper ikke «Borettslaget»-Ali. VG. <https://www.vg.no/rampelys/i/1BvjgW/nrk-stopper-ikke-borettslaget-ali>
- Johnsen, R. V. (mai 2015). «Relativt bra norsk»: En sosiolingvistisk studie av ungdommers forståelse av og holdninger til norsk med utenlandsk aksent. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Johnstone, B., Andrus, J. & Danielson, A. E. (2006). Mobility, Indexicality, and the Enregisterment of "Pittsburghese". *Journal of English Linguistics*, 34(2), 77-104.
- Johnstone, B. (2011). Dialect enregisterment in performance. *Journal of Sociolinguistics*, 15(5), 657–679.
- Johnstone, B. (2018). *Discourse analysis* (3.utg.). Wiley Blackwell.

- Jonsson, R., Gradin Franzén, A., & Milani, T. M. (2020). Making the threatening other laughable: Ambiguous performances of urban vernaculars in Swedish media. *Language & Communication*, 71(2020), 1–15.
- Josef, J. (idé & manus) (2019). Kongen, Kollmyr & klasseskille (Sesong 1, Episode 1) [Episode i TV-serie]. I L. Drotninghaug (Produsent), *Kongen av Gulset*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/kongen-av-gulset/sesong/1/episode/1/avspiller>
- Josef, J. (idé & manus) (2019). Beats, bad blood & bestiser (Sesong 1, Episode 5) [Episode i TV-serie]. I L. Drotninghaug (Produsent), *Kongen av Gulset*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/kongen-av-gulset/sesong/1/episode/5/avspiller>
- Josef, J. (idé & manus) (2020). Rykter, rebeller & rabalder (Sesong 2, Episode 2) [Episode i TV-serie]. I L. Drotninghaug (Produsent), *Kongen av Gulset*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/kongen-av-gulset/sesong/2/episode/2/avspiller>
- Josef, J. (idé & manus) (2020). Narkotika, nattevåke og Norway Cup (Sesong 2, Episode 4) [Episode i TV-serie]. I L. Drotninghaug (Produsent), *Kongen av Gulset*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/kongen-av-gulset/sesong/2/episode/4/avspiller>
- Knudsen, C. S. & Husby, O. (2020). *Uttaleundervisning: Fra teoretisk innsikt til praktisk anvendelse i klasserommet*. Fagbokforlaget.
- Kulbrandstad, L. A. (2006). Holdninger til «utenlandsk» aksent. I H. Sandøy & K. Tenfjord (Red.) *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa* (s. 278-294). Novus Forlag.
- Kulbrandstad, L. A. (2007). Dialekt og aksentpreget norsk – en holdningsstudie. I G. Akselberg & J. Myking (Red.), *Å sjå samfunnet gjennom språket*. (s. 115-123). Novus forlag.
- Kulbrandstad, L. A. (2015). Språkholdninger. *NOA norsk som andrespråk*, 30(1), 247-283.
<https://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1190/1180>
- Le Page, R. & Tabouret-Keller, A. (1985). *Acts of Identity*. Cambridge Univeristy Press.
- Lippi-Green, R. (2012). *English with an accent: language, ideology, and discrimination in the United States* (2.utg). Routledge.
- Marschhäuser, S. H. (25. juni 2020). 12 kjennetegn på typisk norsk interiør og innredning: Hvor mange punkter stemmer for ditt hjem? *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/bolig/i/Opwyo1/12-kjennetegn-paa-typisk-norsk-interioer-og-innredning-hvor-mange-punkter-stemmer-for-ditt-hjem>
- Melby, G. (2007). *Dialekt og parykk: En sosiolingvistisk studie av dialektbruk i Team Antonsen*. [Masteroppgave]. NTNU-Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

- Merriam-Webster (u.å.). *Woke*. I Merriam-Webster.com dictionary. Hentet 15.04.2024 fra: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/woke>
- Moyer, A. (2013). *Foreign Accent: The Phenomenon of Non-native Speech*. Cambridge University Press.
- Mæhlum, B. (2008). Språk og identitet. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistik* (2. utg., s. 105-126). Cappelen akademisk forlag.
- Mæhlum, B. (2011). Det «ureine» språket: Forsøk på en kultursemiotisk og vitenskapsteoretisk analyse. *Maal og minne*, 2011(1), 1-31.
- Nadim, M. (2015). Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning. *Sosiologisk Tidsskrift*, 23(3), 129-148.
- Nikolaisen, C.A. (mai 2013). *Den snille, den slemme og den dumme: En sosiolingvistisk analyse av språkholdninger som formidles gjennom dialektbruk i NRK Super*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Nissen, P. O., Ringen, V. & Åslein, M. (Regissører). (2002-2008). *Borettslaget* [TV-serie]. NRK.
- Nitteberg, H. (11. desember 2020). Vi bekjemper ikke rasisme ved å slette historien. *Nordlys*. <https://www.nordnorskdebatt.no/vi-bekjemper-ikke-rasisme-ved-a-slette-historien/o/5-124-95001>
- Pennycook, A. (1994). *The cultural politics of English as an international language*. Longman Publishing.
- Røyneland, U. & Jensen, B. U. (2020). Dialect acquisition and migration in Norway – questions of authenticity, belonging and legitimacy. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1–17.
- Røyneland, U. & Lanza, E. (2020). Dialect Diversity and Migration: Disturbances and Dilemmas, Perspectives from Norway. I S. D. Brunn & R. Kehrein (Red.), *Handbook of the Changing World Language Map*, (s. 1–19). Springer International Publishing.
- Samuelsen, M. (Regissør). (2019-2020). *Kongen av Gulset* [TV-serie]. NRK.
- Stjerneholm, K. & Cornips, L. (2020). Dialect speaking working-class women in the media. I K. Hagen, A. Hjelde, K. Stjerneholm & Ø. A. Vangsnes (Red.). *Bauta: Janne Bondi Johannesen in memoriam*, (s. 429-448).
- Stoltenberg, R. (Idè & manus), (2002). 5. episode (Sesong 1, Episode 5) [Episode i TV-serie]. I V. Ringen (Regi), *Borettslaget*. NRK. <https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/1/episode/5/avspiller>

- Stoltenberg, R. (Idé & manus), (2002). 10. episode (Sesong 1, Episode 10) [Episode i TV-serie]. I V. Ringen (Regi), *Borettslaget*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/1/episode/10/avspiller>
- Stoltenberg, R. (Idé & manus), (2002). 11. episode (Sesong 1, Episode 11) [Episode i TV-serie]. I V. Ringen (Regi), *Borettslaget*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/1/episode/11/avspiller>
- Stoltenberg, R. (Idé & manus), (2005). 6. episode (Sesong 2, Episode 6) [Episode i TV-serie]. I P. O. Nissen (Regi), *Borettslaget*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/2/episode/6/avspiller>
- Stoltenberg, R. (Idé & manus), (2005). 8. episode (Sesong 2, Episode 8) [Episode i TV-serie]. I P. O. Nissen (Regi), *Borettslaget*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/2/episode/8/avspiller>
- Stoltenberg, R. (Idé & manus), (2007). 1. episode (Sesong 3, Episode 1) [Episode i TV-serie]. I P. O. Nissen (Regi), *Borettslaget*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/3/episode/1/avspiller>
- Stoltenberg, R. (Idé & manus), (2007). 8. episode (Sesong 3, Episode 8) [Episode i TV-serie]. I P. O. Nissen (Regi), *Borettslaget*. NRK.
<https://tv.nrk.no/serie/borettslaget/sesong/3/episode/8/avspiller>
- Støre, M. & Solheim, P. (6. desember 2020). Hva er «blackface» og hvor går grensen? Komikere og professor svarer. VG. <https://www.vg.no/rampelys/i/WOmRmG/hva-er-blackface-og-hvor-gaar-grensen-komikere-og-professor-svarer>
- Urban Dictionary (2019). *Warya*.
<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=WARYA>
- Wilmot, N. V., Vigier, M. & Humonen, K. (2024). Language as a source of otherness. *International Journal of Cross Cultural Management*, 24(1), 59-80.
- Åfarli, T. (2015). UG-basert andrespråksteori og syntaktisk struktur. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 59-94). Novus forlag.

8. Masteroppgavens relevans for lektoryrket

Å drive et eget forskningsarbeid hvor man får muligheten til å gjøre et dyppdykk i faglige og samfunnsrelevante problemstillinger, er noe som i seg selv er verdifullt for videre yrkesvalg. Jeg har fått bred og dyptgående erfaring med prosessarbeid og akademisk skriving. Fra innhenting av empiri, til analyse og videre tekstarbeid. I dette selvstendige arbeidet har jeg også ervervet nyttige erfaringer i å arbeide strukturert og disiplinert. Dette vil jeg ta med meg inn i læreryrket for å kunne drive organisert og grundig arbeid, både alene og i samarbeid med andre.

Arbeidet med denne masteroppgaven har også forsynt meg med en faglig kompetanse og tyngde som vil være en fordel i yrket jeg snart skal inn i. Ikke bare innenfor språkvitenskap og sosiolingvistik, men også omkring sammenhengen mellom språk og samfunn. Jeg har fått økt innsikt i hvordan maktstrukturer i samfunnet bidrar til å forme hva mennesker tenker og mener om språk. Samlet sett sørger dette for en faglig trygghet som er essensielt for å kunne undervise og veilede elever på en best mulig måte.

Som lærer, og da kanskje særlig i norsk, har man en stor makt i utviklingen av elevers kunnskap om språk. Man får i rollen som lærer en bestemmelsesrett når det kommer til hvilke tema, tilnæringsmåter og perspektiver som slipper inn i klasserommet. Med det får man også avgjøre hvilke synspunkter som får plass i undervisningen. Ettersom det omtrent er umulig å drive en nøytral og ideologiløs språkopplæring, er det viktig at man forsøker å fremme bevissthet og kunnskap om forestillinger og holdninger som eksisterer om språk. I tillegg til å drive ideologibevisst undervisning, er det også viktig at man som lærer er bevisst på sine egne syn og perspektiver, og klarer å reflektere hvordan disse kan påvirke hvordan en som lærer uttaler seg og handler rundt temaet språk. Ut fra det som kan tolkes som en internalisert standard, betraktes og vurderes elever både skriftlig og muntlig. Prosessen som denne masteroppgaven har vært, har utstyrt meg med bevissthet rundt egen lærerpraksis og problematikken ved å skulle forholde seg til en norskspråklig standard.

Den norske skolen er mer mangfoldig enn den noensinne har vært. Derfor er det viktig å arbeide for at elevene viser respekt og forståelse i møte med mennesker som er annerledes enn dem selv. Man kan ikke basere sin kunnskap om folk og folkegrupper på hva man har sett på tv eller lest i aviser. I stedet, må man kunne tenke kritisk i møte med fremstillinger i media, og stille seg åpen og nysgjerrig i det virkelige liv. Dette er kunnskap jeg ønsker å videreformidle til mine elever for å sørge for at også de er bevisste sine holdninger, samt at de er i stand til å reflektere over hvor de kommer fra.

